

Народна банка на Република Северна Македонија

ДИРЕКЦИЈА ЗА МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА И ИСТРАЖУВАЊЕ

Најнови макроекономски показатели Преглед на тековната состојба

октомври 2020 година

Најнови макроекономски показатели

Преглед на тековната состојба – влијанија врз монетарната политика

Прегледот на тековната состојба има за цел да даде осврт на најновите макроекономски податоци (јуни – септември 2020 година) и споредба со последните макроекономски проекции (април 2020 година). Со тоа ќе се утврди колку тековната состојба во економијата соодветствува со очекуваните движења на варијаблите во претходниот циклус проекции. Прегледот е фокусиран на промените на екстерните претпоставки и остварувањата кај домашните варијабли и на тоа како овие промени се одразуваат врз амбиентот за водење на монетарната политика.

Последните остварувања и најновите оценки за глобалниот раст повторно упатуваат на понеповолни економски изгледи за 2020 година во однос на април, во целост како резултат на здравствената и економска криза предизвикана од пандемијата на ковид-19. Притоа, ризиците во поглед на ваквите проекции и натаму се изразено надолни. Зголемувањето на бројот на заразени широм светот ја зголеми неизвесноста околу развојот на пандемијата и нејзиното времетраење. Оттука, се претпоставува дека продолжувањето или повторното воведување на мерките за спречување на ширењето на евентуалниот нов бран на вирусот, за кои иако се очекува дека ќе бидат локални и не толку рестриктивни како претходно, ќе влијаат врз динамиката на закрепнување на економската активност во идниот период. Исто така, се оценува дека кризата предизвикана од пандемијата имаше силен неповолен ефект врз пазарот на труд и врз солвентноста на фирмите, што дополнително ќе го забави закрепнувањето на економиите. Како останати негативни ризици се наведуваат можноста за повторно затегнување на глобалните финансиски услови, прераното повлекување или несоодветното насочување на воведените антикризни мерки за ублажување на негативните ефекти од кризата, можните натамошни дезинфлациски притисоци, ризикот од неможност за отплаќање на јавниот долг кај дел од земјите, како и евентуалното одлагање на почетокот на масовна примена на вакцината. Од друга страна, можноста за побрза нормализација на економската активност од очекуваното во некои земји, побрзото исчезнување на вирусот и побрзиот развој на вакцината претставуваат позитивни ризици за глобалниот економски раст. Во однос на **економските движења во еврозоната**, најновите високофреквентни податоци и оценки од анкетните истражувања на домаќинствата и претпријатијата за третиот квартал упатуваат на подобрување на состојбата и забавување на динамиката на годишен пад во третото тримесечје. Во Германија, како наш најзначаен трговски партнер, слично како и во еврозоната, во третиот квартал се очекува помал годишен пад, во услови на поповолни движења кај индустријата во периодот јули-август и очекувања за зголемено производство во септември, особено кај автомобилската индустрија. На пазарот на труд во еврозоната, стапката на невработеност расте пет месеци по ред и во периодот јули-август изнесува 8,1% (7,6% во вториот квартал). Во однос на инфлацијата, првичната оценка за септември повторно покажа годишен пад на цените, од 0,3% (пад од 0,2% во август), во најголем дел заради годишниот пад на цените на енергијата. Земајќи ја предвид ваквата динамика кај инфлацијата и согледувањата на економските субјекти за евентуално олеснување на условите во рамки на мерките што се применуваат од страна на ЕЦБ, очекувањата за **едномесечната каматна стапка ЕУРИБОР** се минимално ревидирани надолу.

Од аспект на одделните квантитативни показатели за надворешното окружување на македонската економија, оценката на странската ефективна побарувачка е ревидирана надолу за 2020 и 2021 година во однос на априлските оценки, додека кај **странската ефективна инфлација** е направена минимална ревизија надолу за 2020 година и минимална корекција нагоре за 2021 година. Најновите очекувања за САД-доларот упатуваат на надолна ревизија во однос на април, при негова депрецијација во однос на еврото и во двете години. **Најновите проекции за промените во цените на примарните производи на светските берзи главно упатуваат на пад на цените во**

2020 година и нивен синхронизиран раст во 2021 година, при претежно нагорни ревизии во споредба со априлските оценки. Сепак, движењата и оцените за цените на примарните производи се исклучително променливи и тековно се под нагласено влијание од случувањата поврзани со пандемијата на новиот корона-вирус, што создава поголема неизвесност околу нивната идна динамика и ефектите врз домашната економија и на краток и на подолг рок.

Споредбата на последните макроекономски показатели од домашната економија со нивната проектирана динамика во рамките на априлскиот циклус проекции упатува на одредени отстапувања во одделните сегменти од економијата. Согласно со објавените проценети податоци за БДП, во првата половина од 2020 година реалниот БДП се намали за 6,4% на годишна основа, што е сепак малку послабо остварување во однос на априлските проекции, поради отстапувањето за првиот квартал. Во однос на економската активност во третиот квартал на 2020 година, тековно расположливите високофреквентни податоци за периодот јули-август 2020 година, општо земено, упатуваат на поумерени негативни ефекти од здравствената криза врз економската активност, а во споредба со претходниот квартал движењата во домашната економија се поповолни. Имено, во услови на постепено олабавување на рестриктивните мерки против ковид-19 и преземените мерки за поддршка на економијата, податоците за овој период покажуваат значително забавување на годишниот пад на индустријата, градежништвото, прометот во угостителството, а делумно и кај прометот во вкупната трговија. **Во однос на промените кај потрошувачките цени, остварувањето во септември 2020 година (годишна стапка на инфлација од 1,9%) е повисоко во однос на априлската проекција.** Во просек, ценовните промени во вториот и третиот квартал се над очекувањата според априлскиот циклус проекции. При повисоки остварувања од очекуваните и ревизии во различни насоки кај надворешните влезни претпоставки, тековно ризиците во однос на проекцијата на инфлацијата за 2020 година се оценуваат како претежно нагорни. Воедно, движењето на светските цени на примарните производи во следниот период и натаму е неизвесно и посебно изразено во услови на пандемијата на ковид-19.

Девизните резерви и понатаму се на соодветно ниво и се одржуваат во сигурната зона. Во текот на третиот квартал на 2020 година, главните фактори на промена на девизните резерви (приспособени за ценовните и курсните разлики и ценовните промени на хартиите од вредност) беа редовната отплата на обврските на јавниот сектор кон странство и интервенциите на девизниот пазар од страна на Народната банка. Во почетокот на октомври 2020 година е остварен прилив на сметката на државата од околу 80 милиони евра, во вид на заем во рамките на макрофинансиската помош од Европската комисија. Во однос на расположливите податоци од надворешниот сектор, податоците за менувачкиот пазар заклучно со септември упатуваат на пониски остварувања кај приватните трансфери во однос на проектираните за третиот квартал. Истовремено, податоците за надворешнотрговската размена заклучно со август упатуваат на можност за остварување трговски дефицит главно во согласност со очекуваниот според априлската проекција.

Според финалните податоци за август¹, **вкупните депозити** остварија месечен пад од 1,1%, наспроти растот во претходниот месец (0,3%). Без ефектот од споменатата банка², вкупните депозити бележат месечен раст од 0,5%. Од секторски аспект, намалувањето на вкупните депозити произлегува од депозитите на домаќинствата и на останатите сектори, при раст на депозитите на претпријатијата. Според валутната структура, најголем придонес кон месечниот пад на вкупните депозити имаат денарските депозити (со вклучени депозитни пари), при мал пад и на девизните депозити. На годишна основа, вкупните депозити во август се

¹ Во август, податоците за кредитите и депозитите во банкарскиот систем не ги вклучуваат податоците за банката на која ѝ беше одземена дозволата за работа и за која е отворена стечајна постапка.

² Во пресметката на вкупните депозити вклучени се јулските податоци на банката на којашто ѝ беше одземена дозволата за работа.

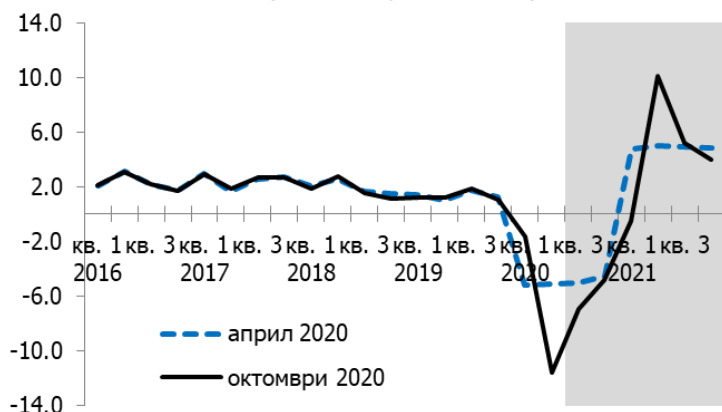
повисоки за 5,3% (7% без споменатиот ефект), во најголем дел како резултат на растот на депозитите на домаќинствата и на депозитните пари. Годишниот раст на депозитите во август е над проектираниот за третиот квартал од 2020 година (4,4%), согласно со априлската проекција. **Вкупните кредити** на приватниот сектор во август забележаа месечен пад од 1,4%, наспроти растот во претходниот месец (0,7%). Без споменатиот ефект³, вкупните кредити се повисоки на месечна основа за 0,3%. Од секторски и валутен аспект, кредитниот пад е резултат на намалувањето на кредитите на претпријатијата, односно на денарските кредити. На годишна основа, вкупните кредити во август се повисоки за 6,9% (8,8% без споменатиот ефект). Од секторски аспект, растот во поголем дел е резултат на кредитите на домаќинствата, при позитивен придонес и на кредитите на претпријатијата. Од аспект на валутната структура, поголем придонес имаат кредитите во домашна валута. Остварениот годишен раст на кредитите во август е над проектираниот за третиот квартал од годината (5,2%), согласно со априлската проекција.

Во **Буџетот на Република Северна Македонија** во периодот јануари-август е остварен дефицит од 34.914 милиони денари. Буџетскиот дефицит во најголем дел е финансиран преку користење странски заеми, при што дел од приливите се задржани како депозити на државата кај Народната банка. Воедно, во овој период, државата дополнително се задолжи на домашниот пазар на државни хартии од вредност и кај домашните банки. Остварениот буџетски дефицит за првите осум месеци од годината претставува 61,7% од дефицитот предвиден со октомврскиот ребаланс на Буџетот за 2020 година, којшто е во собраниска процедура.

Последните макроекономски показатели и оцени упатуваат на одредени отстапувања во однос на проектираната динамика, но согледувањата за амбиентот за спроведување на монетарната политика се главно непроменети во однос на претходните оцени. Девизните резерви и натаму се во сигурната зона. Во првата половина од годината дојде до годишен пад на бруто домашниот производ од 6,4%, што е сепак малку послабо остварување во однос на априлските проекции. Тековно расположливите високофреквентни податоци за третиот квартал од 2020 година упатуваат на поумерени негативни ефекти од здравствената криза врз економската активност и постепено закрепнување на економијата. Во однос на инфлацијата, повисоките остварувања од проектираните, при ревизии во различни насоки кај надворешните влезни претпоставки, упатуваат на постоење на нагорни ризици во однос на проекцијата на инфлацијата за 2020 година од 0%. Во рамките на монетарниот сектор, годишниот раст на депозитите и на кредитите во август е над проектираниот за третиот квартал на 2020 година, согласно со априлската проекција.

³ Во пресметката на вкупните кредити се вклучени јулските податоци на банката на којашто ѝ беше одземена дозволата за работа.

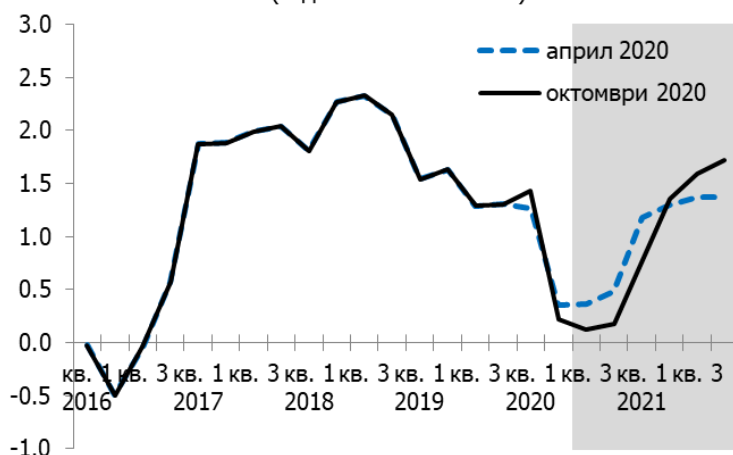
Странска ефективна побарувачка
(годишни промени во %)

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Согласно со најновите оценки, кај странската ефективна побарувачка е извршена надолна ревизија за 2020 и 2021 година. Имено, сега се очекува дека падот на странската ефективна побарувачка во 2020 година ќе изнесува 6,3%, наспроти оценетиот пад од 5% во април. Надолната ревизија е резултат на проектираниот подлабок пад на речиси сите наши трговски партнери, а особено на Германија⁴, Грција, Белгија и Италија. За 2021 година, очекуваната стапка на раст изнесува 4,6%, наспроти 4,9% во април, при што надолната корекција во најголем дел е резултат на очекувањата за послаба економска активност во Бугарија и Србија.

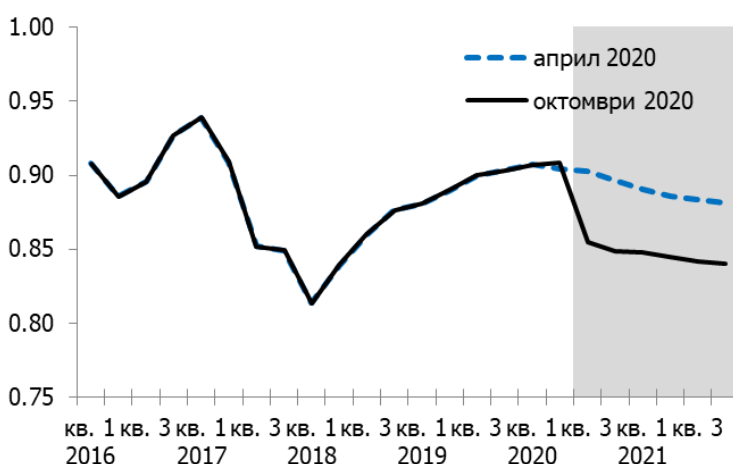
Странска ефективна инфлација
(годишни стапки во %)

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Проекцијата на странската ефективна инфлација за 2020 година е минимално ревидирана надолу во однос на априлската оцена, при што се очекува дека таа ќе изнесува 0,5% (0,6% во април), главно заради надолната корекција кај Хрватска⁵. Од друга страна, за 2021 година е направена минимална корекција нагоре, при што сега се очекува дека странската инфлација ќе изнесува 1,4% (1,3% во април).

Курс евро/САД-долар

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Последните оценки за девизниот курс евро/САД-долар упатуваат на надолна ревизија во однос на проекциите од април. Имено, сега во 2020 година се очекува мала депрецијација на САД-доларот, наспроти малата апрецијација предвидена во април, додека за 2021 година се очекува поголема депрецијација од првично проектираната во април. Ваквите ревизии се одраз на очекувањата на инвеститорите за одржување на ниските каматни стапки во САД подолг временски период согласно со промените во рамката за спроведување на монетарната политика, а во еден дел и на очекувањата за поголем фискален стимул во согласност со постизборните политики во САД.

⁴ Проектиран пад на Германија од 5,7% во 2020 година, наспроти 5% во април и проектиран раст од 4,4% во 2021 година, слично како во април (раст од 4,5%).

⁵ Инфлацијата во Хрватска е коригирана за промените во девизниот курс.

Нафта „брент“

(квартален просек, евра/барел)

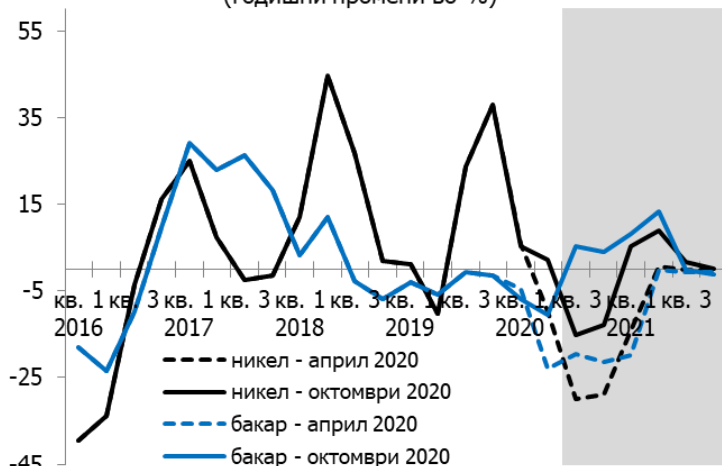

Извор: ММФ и пресметки на НБРСМ.

Во однос на цената на нафтата⁶, извршена е нагорна ревизија за целиот период на проекции, при што сега се очекува малку помал пад од предвидениот за 2020 година и раст, наместо пад на цената во 2021 година. Нагорната ревизија во најголем дел е одраз на очекувањата за помала понуда, како резултат на штрајкот на нафтените работници во Норвешка и можниот прекин на производството на нафта во САД и Мексико поради ураганот Делта.

Цени на никелот и бакарот во евра

(годишни промени во %)

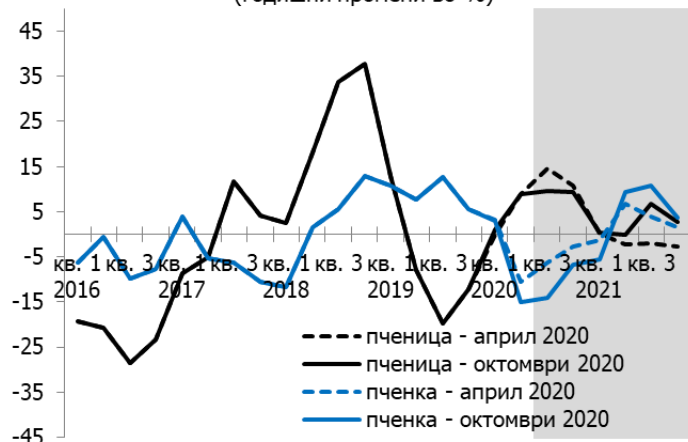

Извор: ММФ и пресметки на НБРСМ.

Согласно со најновите оценки за цените на металите е направена нагорна ревизија за целиот период на проекции. Така, за 2020 година се очекува значително помал пад на цената на бакарот и на никелот во однос на априлските очекувања. Ваквата промена кај цената на бакарот е одраз на зголемената побарувачката во Кина, како и загриженоста дека понудата нема да може да ја задоволи побарувачката за бакар во идниот период⁷. Нагорната ревизија на цената на никелот главно се должи на зголемената побарувачка од страна на индустријата на електрични автомобили. Поголема нагорна ревизија на цените е направена и за 2021 година, при што сега се очекува раст, наспроти априлските оцени за пад.

Цени на пченицата и пченката во евра

(годишни промени во %)

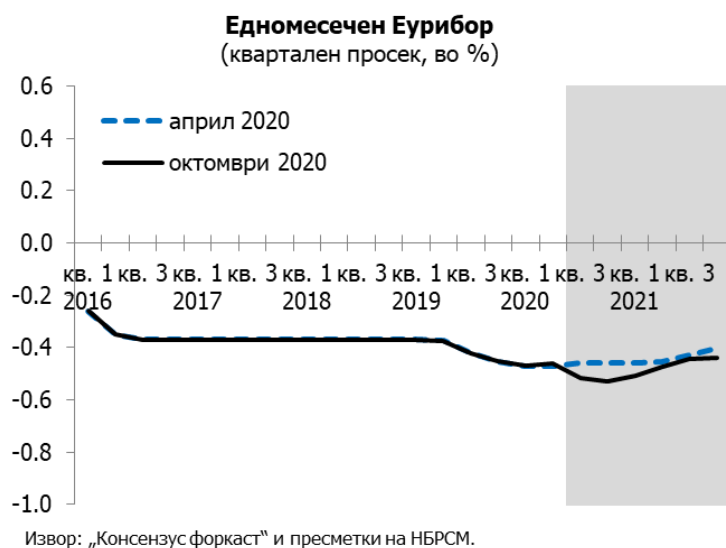
Извор: ММФ и пресметки на НБРСМ.

Согласно со последните оценки, направена е надолна ревизија на цените на примарните прехранбени производи за 2020 година. Така, сега се очекува помал раст на цената на пченицата, а поголем пад на цената на пченката во споредба со проекциите од април. Ваквите движења во најголема мера се резултат на поголемото производство на пченка и пченица, од претходно очекуваното во Русија. За 2021 година, цените се ревидирани нагоре во споредба со априлските оцени, така што кај цената на пченицата сега се очекува раст,

⁶ За анализата на цените на нафтата, металите и примарните прехранбени производи се користат разни извештаи на ММФ, Светската банка, ФАО, ОПЕК, ЕЦБ и на специјализирани меѓународни економски портали.

⁷ Очекувањата на инвеститорите се дека дефицитот на пазарот нема да може да се покрие на среден рок, како резултат на намалениот капацитет на производство во услови на пандемијата на ковид-19.

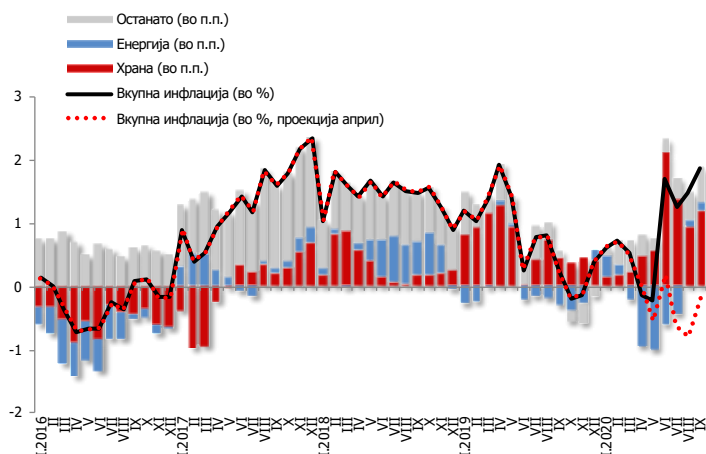
наместо мал пад, а кај цената на пченката поголем раст.

Во поглед на едномесечниот ЕУРИБОР, за 2020 и 2021 година е извршена минимална надолна ревизија во однос на проекциите од април. Имено, сега се очекува дека едномесечниот ЕУРИБОР во просек во 2020 година ќе изнесува -0,49% (-0,47% во април) и -0,47% во 2021 година (-0,44% во април). Во услови на негативни стапки на инфлација во еврозоната во септември, ваквите движења во најголема мера се резултат на очекувањата дека ЕЦБ ќе ја продолжи мерката за откуп на средства за итна економска поддршка заради пандемијата, за која е предвидено да трае до средината на следната година.

Стапка на инфлација

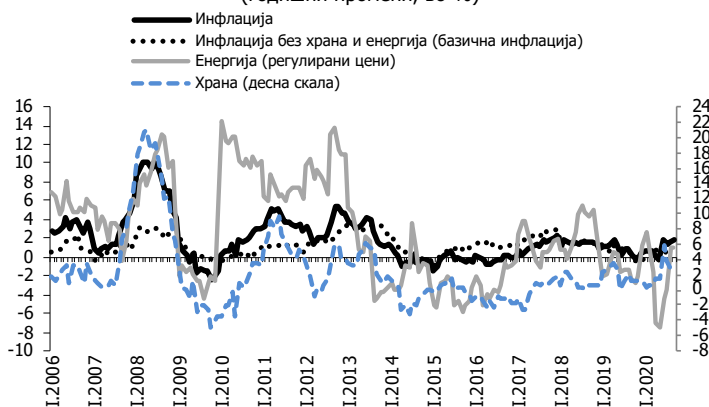
(годишни придонеси во вкупната инфлација, во п.п.)

Извор: ДЗС и НБРСМ.

Инфлација и цени на храната и енергијата

(годишни промени, во %)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРСМ.

Во септември 2020 година, **домашните потрошувачки цени** остварија минимален пад од $-0,2\%$ (во претходниот месец беше забележано месечно зголемување од $0,5\%$), во најголем дел заради намалувањето на цените во категориите од базичната компонента и од минималниот негативен придонес на енергетската компонента, во услови на мал позитивен придонес од прехранбената компонента⁸.

Годишната стапка на инфлација во септември изнесува $1,9\%$ ($1,5\%$ во минатиот месец), под влијание главно на порастот на цените на прехранбената и базичната компонента, а во мал дел и на енергетската компонента⁹. Како и претходно, годишната стапка на инфлација и во септември е повисока од очекуваната според априлскиот циклус на проекции. Од аспект на структурата, во однос на проекцијата, нагорно отстапување има кај сите три компоненти на инфлацијата, при позначително отстапување кај храната и кај енергијата.

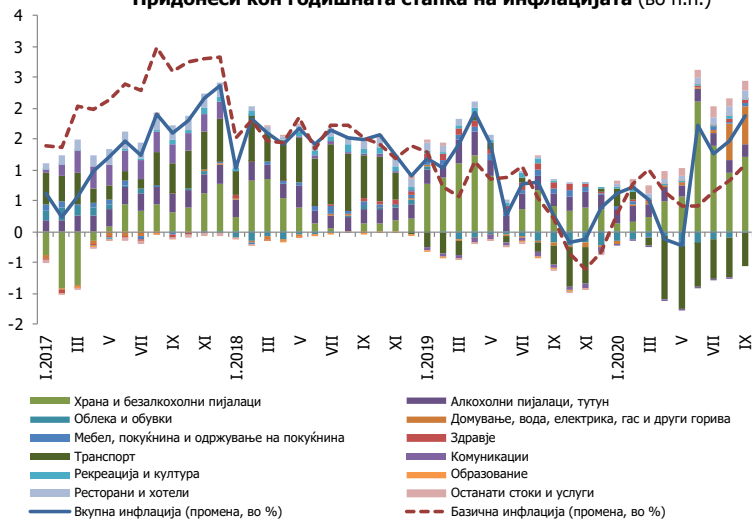
Месечната стапка на базичната инфлација во септември е негативна и изнесува $-0,6\%$, додека на годишна основа стапката на базична инфлација изнесува $1,1\%$. Структурата на годишната стапка на базична инфлација во септември е слична како претходниот месец, односно и натаму највисок позитивен придонес имаат цените на тутунот¹⁰. Исто така, позитивен придонес овој месец имаат и цените на електричните апарати за лична хигиена и други апарати, цените на рестораните и услугите за сместување и цените на туристичките аранжмани. Од друга страна, најголем негативен придонес имаат цените на воздушниот сообраќај, информатичката

⁸ Гледано по групи производи, најголем придонес кон месечното намалување на цените во септември имаат цените на воздушниот сообраќај, потоа цените на овошјето, туристичките аранжмани, услугите за сместување, како и цените на течните горива и мазива. Од друга страна, најголем позитивен придонес имаат цените на зеленчукот, месото, облеката и обувките.

⁹ Во услови на пад на цените на течните горива и мазива согласно со светските движења на цената на нафта, годишниот раст на цените на енергијата е резултат на зголемувањето на цените на електричната енергија во август, согласно со одлуката на Регулаторната комисија за енергетика. Започнувајќи од 1.8.2020 година, цената на електричната енергија е повисока за $7,4\%$, односно за висока тарифа изнесува $5,95$ ден/kWh, за ниска тарифа изнесува $2,99$ ден/kWh, додека за еднотарифно мерење изнесува $4,77$ ден/kWh (<https://www.erc.org.mk/pages.aspx?id=153>).

¹⁰ Годишниот раст на цената на тутунот во септември е одраз на покачувањето на цените на цигарите во март 2020 година, согласно со предвиденото годишно зголемување на акцизите на цигарите за $0,20$ денари/парче, заклучно со 1 јули 2023 година.

Придонеси кон годишната стапка на инфлацијата (во п.п.)

Извор: ДЗС и НБРСМ.

опрема, аудиовизуелната опрема и на големите апарати за домаќинство.

Во однос на очекуваните движења на цените на надворешните влезни претпоставки кај проекцијата на инфлацијата, направените ревизии се во различна насока.

Странски ефективни* и домашни цени на храна (индекси, 2005 = 100)

* Ефективните странски цени на храна се добиени како пондериран збир од цените на храната во земјите што се најзначајни трговски партнери на Северна Македонија.
Извор: ДЗС, Еуростат и пресметки на НБРСМ.

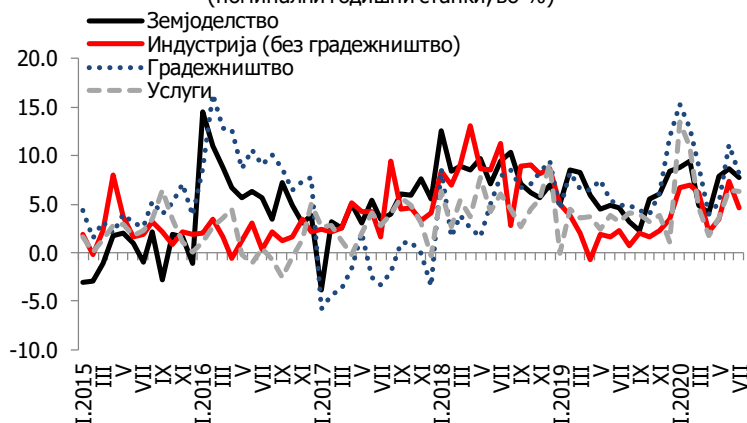
Во услови на повисока остварена инфлација од проектираната во април, како и ревизии на надворешни претпоставки во различна насока, тековно ризиците во однос на проекцијата на инфлацијата за 2020 година се оценуваат како претежно нагорни. Сепак, и натаму е многу неизвесно движењето на светските цени на примарните производи во следниот период, согласно со неизвесните економски ефекти од пандемијата на ковид-19 и нејзиното времетраење.

Просечна исплатена плата
(годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС.

Просечна исплатена месечна нето-плата по сектори
(номинални годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС.

Во јули 2020 година, номиналниот годишен раст на просечната нето-плата изнесуваше 8,5%. Солидниот раст на платите, како и претходно, во еден дел се поврзува со покачувањето на платите во јавниот сектор¹¹, како и со ефектот од мерката за субвенционирање на придонесите поради зголемување на плата¹². Во споредба со претходниот месец, растот на платите во јули забрзува (раст од 6,6% во јуни), поместување коешто доаѓа во услови на олабавување на рестриктивните мерки за справување со пандемијата на ковид-19, а одреден ефект има и годишното усогласување на растот на законски утврдената минимална плата во јули којашто се зголеми за 3%¹³.

Раст на платите имаше кај поголемиот дел од дејностите, а најизразен е кај дејностите поврзани со „образование“, „информации и комуникации“, „дејности на здравствена и социјална заштита“, „трговија на големо и мало“, „градежништво“, „стручни, научни и технички дејности“, „преработувачка индустрија“, „земјоделството“, како и кај дејностите поврзани со „снабдување со вода; отстранување на отпадните води, управување со отпад и дејности за санација на околината“¹⁴.

При раст на трошоците на живот на годишно ниво, **реалниот годишен раст на нето-платата во јуни изнесуваше 7,1%.**

Остварениот годишен раст на платите во јули е поповолен во однос на очекувањата за пад

¹¹ Извршено е зголемување на платите на здравствените работници за 5% почнувајќи со исплатата на септемвриската плата во 2019 година. Зголемување на платата од 5% е извршено и кај социјалните работници со исплатата на септемвриската плата во 2019 година. Исто така, зголемување на платите од 5% имаше за вработените во образованието, полицијата, одбраната и целиот јавен сектор, почнувајќи со септемвриската плата во 2019 година. Во јануари 2020 година, извршено е дополнително зголемување на платите во образованието од 10%, а од февруари 2020 дополнително зголемување на платите е извршено кај вработените во здравството (раст од 25% за специјалистите, 15% за општите лекари, 10% за медицинските сестри, и по 5% за здравствените соработници и помошно-техничкиот персонал).

¹² Согласно со Законот за субвенционирање на придонесите од задолжително социјално осигурување поради зголемување на плата, којшто започна да се применува со исплатата на ноемвриската плата („Службен весник на РСМ“ бр. 239/19), при што субвенционирањето придонеси се одобрува доколку зголемувањето на нето-платата е во износ од најмалку 600 до најмногу 6000 денари месечно по осигуреник („Службен весник на РСМ“ бр. 239/19, чл. 2 и 3).

¹³ Согласно со објавата на Министерството за труд и социјална политика, објавена во „Службен весник на РСМ“ бр. 75/20 и Уредбата со законска сила за примена на Законот за минимална плата во Република Македонија („Службен весник на РСМ“ бр. 88/20), минималната нето-плата се зголеми за 3%, односно за 434 денари. Висината на минималната плата во бруто-износ, започнувајќи од јули 2020 година до март 2021 година е 21.776 денари (претходно 21.107 денари), односно минималната плата во нето-износ е 14.934 денари (претходно 14.500 денари). Редовното усогласување за зголемување на минималната плата (со порастот за претходната година на просечно исплатената плата во РСМ, индексот на трошоците на живот и реалниот пораст на БДП - една третина од порастот од секој показател, соодветно) беше направено уште пред кризата предизвикана од пандемијата на ковид-19, но Владата со уредба го стави во мирување до завршувањето на вонредната состојба (односно за периодот април-јуни 2020 година). Претходно, покрај редовното усогласување во април 2019 година, минималната плата беше вонредно зголемена во декември 2019 година (за околу 2000 денари, нето) и изнесуваше 14.500 денари, нето (Закон за минимална плата, „Службен весник на РСМ“ бр. 239/19).

¹⁴ И натаму, поизразено намалување на платите во јули 2020 година е забележано кај дејностите поврзани со „објекти за сместување и сервисни дејности со храна“.

на платите во третиот квартал од годината во рамките на априлската проекција.

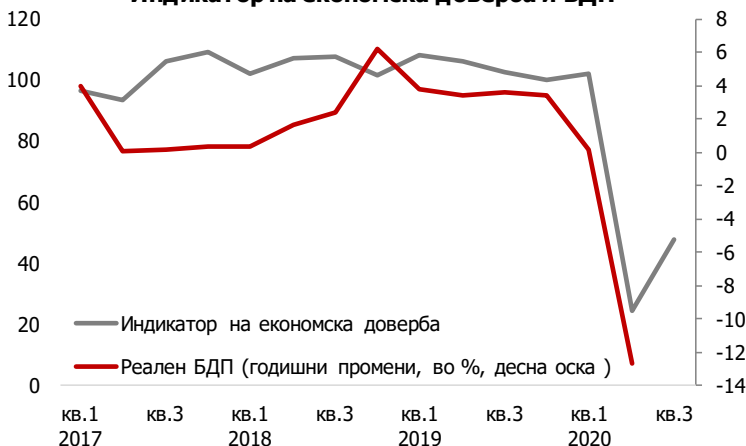
Високофреквентните податоци на страната на понудата и побарувачката коишто се расположливи за периодот јули-август 2020 година се поповолни во споредба со вториот квартал. Сепак, движењата на годишна основа и натаму упатуваат на пад на економската активност во третиот квартал од годината, иако не толку изразен како во претходниот квартал, што е во согласност со очекувањата според априлскиот циклус проекции. Постепеното олабавување на мерките за справување со ковид-19 влијаеја поволно врз согледувањата на економските субјекти за состојбата во економијата¹⁵. Така, резултатите од анкетните истражувања за третиот квартал на 2020 година упатуваат на значително пооптимистични согледувања во споредба со тие во вториот квартал, што укажува на очекувања за постепено економско закрепнување.

Кај сите расположливи високофреквентни податоци на страната на понудата се забележува подобрување во однос на остварувањата во вториот квартал, како и значително забавување на нивниот пад на годишна основа.

Прометот во вкупната трговија во периодот јули-август забележа реален пад од 27,5% на годишна основа, одразувајќи ги притоа неповолните остварувања и падот на прометот кај трговијата на големо и трговијата на мало, додека трговијата со моторни возила забележа висок реален раст. Сепак, во периодот јули-август, падот на прометот во вкупната трговија, како и во трговијата на мало, е поблаг во споредба со падот забележан во вториот квартал.

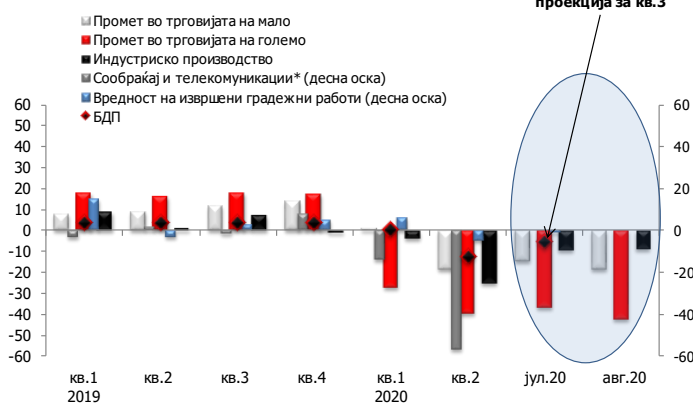
Индустриското производство во првите два месеца од третиот квартал забележа значително забавување на падот, којшто се

Индикатор на економска доверба и БДП

Извор: ДЗС и Европска комисија.

Економски сектори (реални годишни промени, во %)

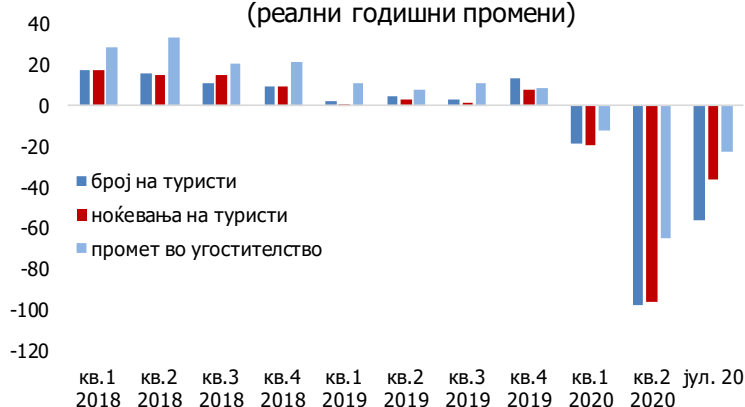
* Прост просек од годишните стапки на промена на различните видови на транспорт и телекомуникациите. Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

ИНДУСТРИСКО ПРОИЗВОДСТВО И ОСТАНАТИ ЕКОНОМСКИ ДЕЈНОСТИ	2018				2019				2020			
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	јул.	авг.
	<i>реални годишни промени во %</i>											
Бруто домашен производ	0.3	1.7	2.4	6.2	3.8	3.4	3.6	3.4	0.2	-12.7	-	-
Индустриско производство	5.2	4.9	5.1	6.4	8.8	1.1	7.1	-1.3	-3.7	-25.0	-9.5	-9.1
Извршени градежни работи	-39.6	0.9	-10.0	14.6	15.1	-3.3	3.0	5.3	6.3	-5.1	-0.9	-
Високоградба	3.2	6.1	-11.4	28.1	-9.3	5.1	23.7	-1.1	-8.5	-20.4	-23.2	-
Нискоградба	-65.2	-1.7	-9.3	4.5	58.3	-8.0	-6.7	11.1	21.3	4.7	15.4	-
Промет во трговијата - Вкупно*	5.8	8.2	7.3	9.2	13.9	12.8	15.3	15.5	-16.7	-30.6	-25.5	-29.6
Промет во трговијата на мало*	5.8	8.9	9.4	10.5	7.6	8.8	12.0	13.8	1.0	-18.6	-14.5	-18.5
Промет во трговијата на големо*	5.2	6.8	7.0	8.6	18.0	16.0	18.1	17.3	-27.8	-40.1	-36.9	-42.5

* Реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот. Податоците за трговијата во 2020 година се претходни податоци. Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

¹⁵ Се однесува на анкетите спроведени од страна на Европската комисија за мерење на економската доверба на субјектите во една економија. Композитниот показател на економска доверба се добива како пондерирани просек од показателите на доверба за потрошувачите и показателите на доверба за одделните економски сектори (градежништво, индустрија, трговија на мало и услуги). Почнувајќи од јануари 2019 година, Европската комисија изврши ревизија на структурата на показателот за доверба на потрошувачите, а преку овој составен елемент и на композитниот показател на економска доверба. Повеќе информации за новата методологија може да се најдат на следнава врска: https://ec.europa.eu/info/files/reviced-consumer-confidence-indicator_en

Индикатори за угостителството
(реални годишни промени)

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

сведе на 9,3% на годишна основа (во споредба со падот од 25% забележан во вториот квартал од годината). Гледано по главни индустриски дејности, најголем пад и следствено највисок негативен придонес и натаму се забележува кај преработувачката индустрија, при истовремен, но помал пад и кај рударството и кај енергетскиот сектор. Падот во рамките на преработувачката индустрија е широко дисперзиран, а најголем негативен придонес има групата дејности во кои се активни странските извозни капацитети поврзани со автомобилската индустрија, како што се производството на машини и уреди и производството на моторни возила, а негативен придонес се забележува и кај производството на електрична опрема. Кога станува збор за традиционалните дејности, позначителен негативен придонес се забележува кај производството на мебел, производството на пијалаци и производството на облека. Од друга страна, во рамките на преработувачката индустрија, највисок позитивен придонес имаат производството на прехранбени производи и производството на тутунски производи, а солиден позитивен придонес се забележува и од производството на основни фармацевтски производи и производството на хемикалии и хемиски производи.

Значителното забавување на годишниот пад на индустриското производство во периодот јули-август, во споредба со падот во вториот квартал, се должи главно на поумерениот пад на преработувачка индустрија, при забавување на падот забележан кај производството на машини и уреди, моторни возила и електрична опрема, како и кај производството на облека и текстил, но и на растот кај производството на прехранбени производи и производството на тутунски производи наспроти падот во вториот квартал.

Во јули 2020 година, во **градежниот сектор** е забележано мало намалување на активноста (реален годишен пад од 0,9%), што претставува видливо забавување на падот во споредба со вториот квартал (пад од 5,1%). Притоа, малиот пад во јули во целост се должи на падот на активноста во високоградбата, додека кај нискоградбата се забележува висока стапка на реален годишен

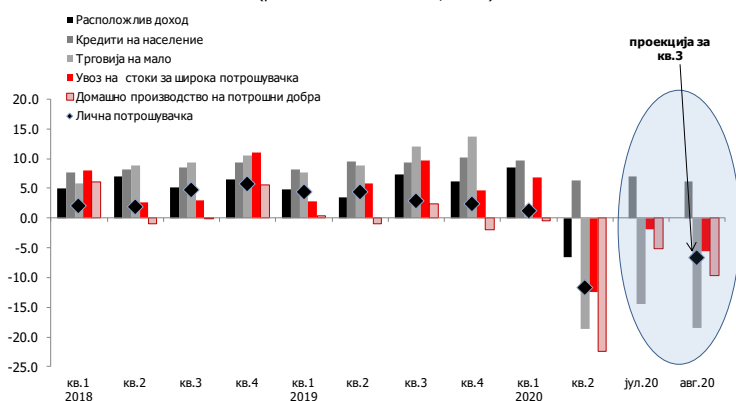
раст и значително забрзување на активноста во однос на вториот квартал.

Кај **услугите**, во јули 2020 година се забележува реален пад на годишна основа кај бројот на туристи, ноќевањата, како и вкупниот промет, но притоа падот кај сите три категории е значително поблаг во однос на падот во вториот квартал. Ваквото забавување се должи речиси во целост на значителното намалување на падот на бројот и ноќевања на домашни туристи, делумно и како резултат на мерките на владата за поддршка на домашниот туризам, како и олабавувањето на мерките за справување со пандемијата на ковид-19.

Расположливите показатели за **агрегатната побарувачка** се поповолни во споредба со вториот квартал, но слично како и кај понудата, показателите упатуваат на годишен пад на економската активност и во третиот квартал од годината, но помал во однос на претходниот квартал.

И во третиот квартал од годината показателите за движењата кај **личната потрошувачка**¹⁶ сè уште упатуваат на намалена потрошувачка, но значително помалку изразено од вториот квартал од годината. Така, забавување на падот во овој период е забележано кај трговијата на мало и бруто-приходите од ДДВ, а значително понизок пад бележат и домашното производство на потрошни добра и увозот на стоки за широка потрошувачка. Во иста насока се и поместувањата кај показателот за довербата на потрошувачите којшто упатува на мало намалување на песимизмот кај потрошувачите (помалку негативни согледувања и очекувања за нивната финансиска и општата економска состојба во земјата, како и нивните очекувања за поголеми трошења во следниот период). Ваквото подобрување на динамиката на показателите за движењето на личната потрошувачка во еден дел би можело да се поврзе со спроведените економски мерки за поддршка на личната потрошувачка¹⁷. Во

Индикатори за движењето на личната потрошувачка
(реални годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

¹⁶ Податоците за платите се заклучно со јули 2020 година, додека, пак, податоците за кредитите на населението, пензиите, трговијата на мало, домашното производство на потрошни добра, увозот на стоки за широка потрошувачка и бруто-приходите од ДДВ се однесуваат на периодот јули-август 2020.

¹⁷ Во рамките на третиот пакет економски мерки на Владата за заживување на македонската економија преку директна поддршка на граѓаните и на стопанството во услови на ковид-19, беше предвидено доделување домашна платежна картичка на одбрани категории на граѓани, во

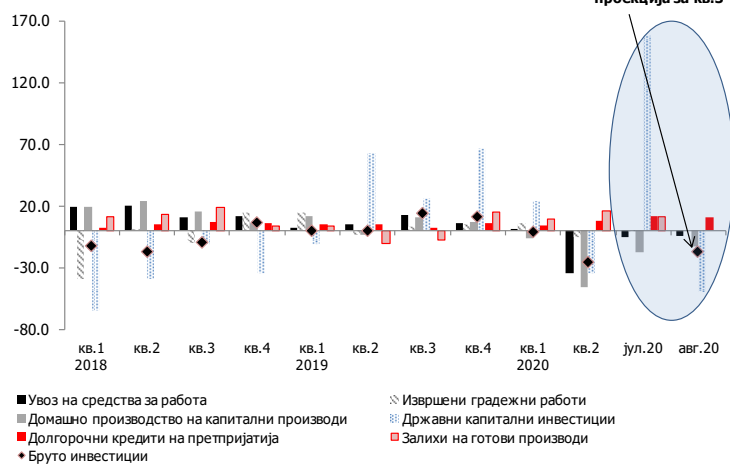
поглед на изворите на финансирање на личната потрошувачка, солиден раст и понатаму се забележува кај речиси сите извори. Така, од главните категории на расположливиот доход, забрзување на растот е забележано кај платите, а продолжува и солидниот раст на масата на пензии и на кредитирањето на населението.

Високофреквентните податоци за **брuto-инвестициите**¹⁸ во периодот јули-август 2020 година се движат во различни насоки, но главно упатуваат на поповолни движења и кај оваа категорија. Така, значително забавува падот кај градежништвото, индустриското производство, домашното производство на капитални производи и увозот на капитални производи. Слични се и оценките на раководителите на претпријатијата од градежништвото и индустријата, коишто упатуваат на забавување на падот во овој период. Единствено забрзување на годишниот пад е забележано кај данокот на добивка, делумно поврзано и со мерката за одложување на уплатата на овој данок¹⁹. Истовремено, продолжува забрзаниот раст кај долгорочното кредитирање на претпријатијата од страна на банките за што придонес имаа и низата на мерки преземени за подобрување на ликвидносните услови и олеснување на условите за финансирање, а забрзан раст беше забележан и кај државните капитални инвестиции.

Податоците за **надворешнотрговската размена** во јули-август 2020 година упатуваат на потенцијално стеснување на дефицитот во третиот квартал од годината во однос на истиот период од минатата година, во услови на помал номинален пад на извозот од увозот на стоки.

Буџетските остварувања во периодот јули-август 2020 година упатуваат на натамошен годишен раст на **јавната потрошувачка** во

Индикатори за движењето на бруто инвестициите
(реални годишни стапки, во %)

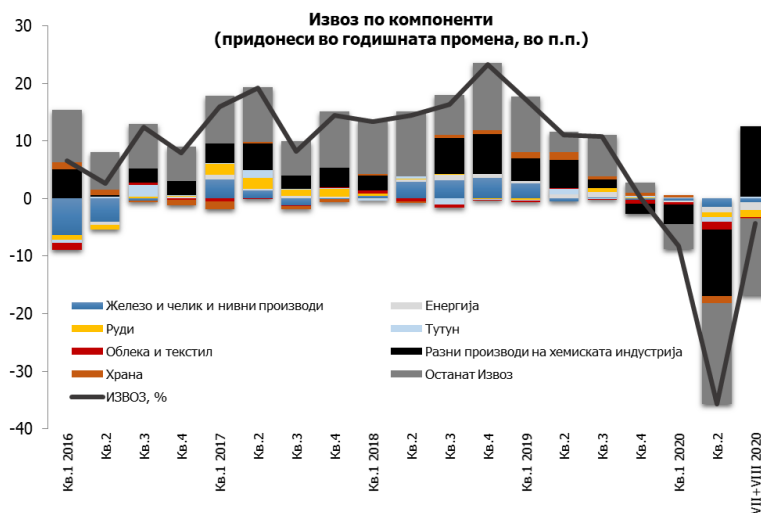
Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

вкупна вредност од 28 милиони евра. Рокот за искористување на овие средства беше 15 август 2020 година. Повеќе информации може да се најдат на следниве врски: <https://vlada.mk/node/21426> и <https://finance.gov.mk/mk/node/8798>.

¹⁸ Податоците за извршените градежни работи се заклучно со јули 2020 година, додека, пак, податоците за долгорочните кредити на претпријатија, државните капитални инвестиции, индустриското производство, увозот на стоки за инвестиции и домашното производство на капитални производи се однесуваат на периодот јули-август 2020 година.

¹⁹ Поврзано со мерката донесена од почетокот на кризата за ослободување на аконтација за данокот на добивка за сите претпријатија коишто се погодени од вирусот и коишто ги исполнуваат бараните услови (претпријатието да не го намали бројот на вработени под бројот на вработени од февруари 2020, да не исплатило дивиденда во 2020 година и да нема исплатено награди и бонуси по стапувањето во сила на мерката). Со четвртиот пакет мерки се предвидува продолжување на оваа мерка до март 2021 година, за компании коишто имаат пад на приходите поголем од 40%.

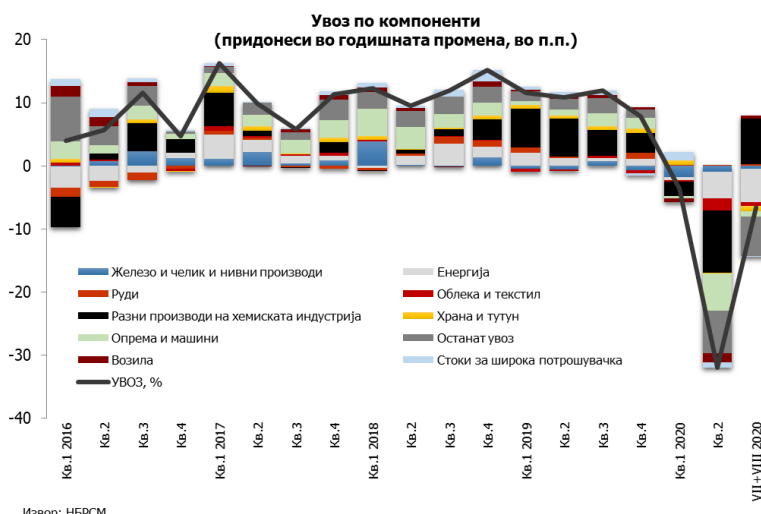
третиот квартал, во услови на раст кај поголемиот дел од главните категории на јавната потрошувачка. Така, се забележуваат повисоки трансфери за здравствена заштита и трансфери до локалните власти, а растат и расходите за плати, но забавено. Од друга страна, пад е забележан единствено кај расходите за стоки и услуги.

Во јули и август 2020 година, дефицитот во надворешнотрговската размена забележа стеснување на годишна основа од 13,5%, како резултат на поголемиот пад на увозната во однос на извозната компонента. Притоа, во овој период се забележува постепено закрепнување на надворешнотрговската размена, по првичниот силен шок предизвикан од пандемијата на ковид-19 во второто тримесечје.

Така, извозот на стоки во јули и август забележа значително поумерен пад, од 4,3% на годишна основа. Падот е резултат на остварувањата кај поголемиот дел од извозните категории, а највисок придонес има понискиот енергетски извоз, извозот на руди, извозот на дел од новите капацитети од автомобилската индустрија и извозот на железо и челик. Од друга страна, извозот на тутун забележа раст и има позитивен придонес кон вкупниот извоз.

Во споредба со априлската проекција, остварувањата во јули и август 2020 година упатуваат на можност за повисок извоз од очекуваниот за третиот квартал од 2020 година. Позначително нагорно отстапување се забележува кај извозот на новите капацитети, а во помал обем и кај извозот на железо и челик. Остварувањата кај останатите извозни категории се главно во согласност со очекуваните за третото тримесечје.

Увозот на стоки во јули и август 2020 исто така забележа изразено поумерен пад, од 6,5% на годишна основа. Падот пред сè е резултат на понискиот енергетски увоз (како комбиниран ефект од пониските увезени количини и падот на цената на суровата нафта на светските берзи). Во иста насока, но значително поумерено, делуваа и увозот на опрема и машини, увозот на храна и увозот на текстил и облека. Од друга страна, повисокиот суровински увоз на дел од новите извозни капацитети во економијата придонесе за раст на вкупниот увоз во текот на јули и август.

Во споредба со априлската проекција, остварувањата во јули и август 2020 година упатуваат на можност за остварување на повисок увоз од очекуваниот за третиот квартал од 2020 година, како резултат на нагорните отстапувања кај поголемиот број на увозни категории. Притоа, позначително нагорно отстапување се забележува кај суровинскиот увоз на дел од новите извозни капацитети, увозот на опрема и машини, возила и останат увоз. Од друга страна, послаби се остварувањата кај увозот на енергија.

Остварувањата кај увозот и извозот на стоки заклучно со август 2020 година упатува на можност за остварување трговски дефицит главно во согласност со очекуваниот според априлската проекција.

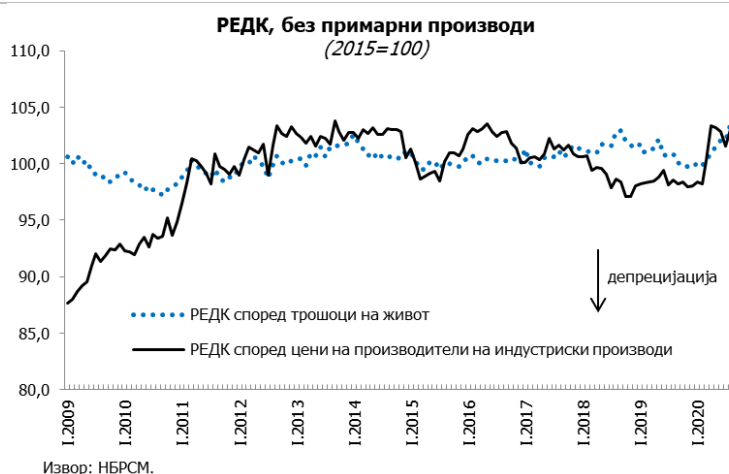
Во август 2020 година, индексот на РЕДК дефлациониран со трошоците на живот апрецира за 3,4%, додека индексот на РЕДК пресметан со цените на производителите на индустриски производи забележа повисока апрецијација од 5,9%. Притоа, релативните трошоци на живот се повисоки за 0,4%, додека релативните цени на индустриските производители бележат раст од 2,8%. Во иста насока делуваше и НЕДК, забележувајќи апрецијација од 3%, што во најголем дел е резултат на депрецијацијата на турската лира и руската рубља.

РЕДК
(2015=100)

РЕДК
годишна стапка на промена, во %

Индексите на РЕДК пресметани со пондери засновани врз надворешнотрговската размена без примарните производи, во август 2020 година исто така забележаа апрецијација на годишна основа. Така, индексот на РЕДК дефлациониран со трошоците на живот апрецира за 2,5%, додека РЕДК дефлациониран со цените на индустриските производи, за 4,5%. Притоа, релативните трошоци на живот пораснаа за 0,4%, а релативните цени на производителите на индустриски производи забележаа раст од 2,3%. Номиналниот ефективен девизен курс забележа апрецијација од 2,1% на годишна основа.

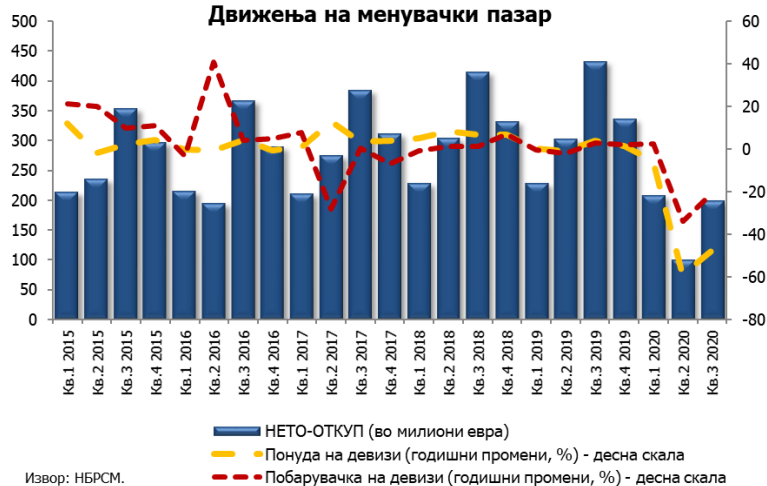
НЕДК и релативни цени, без примарни производи

годишни стапки на промена, во %

Извор: НБРНМ.

Движења на менувачки пазар

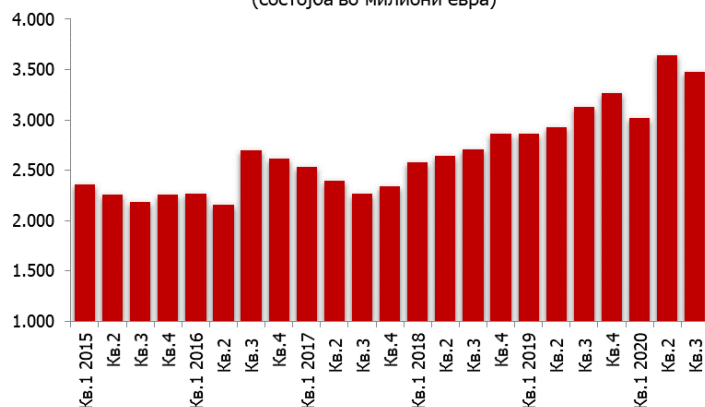

Извор: НБРСМ.

Остварениот нето-откуп на менувачкиот пазар во третиот квартал од 2020 година изнесува 200 милиони евра, што претставува намалување од 53,9% на годишна основа. Ваквите остварувања произлегуваат од повисокиот пад на понудата од падот на побарувачката на девизи (за 47,6% и 21% соодветно).

Бруто девизни резерви

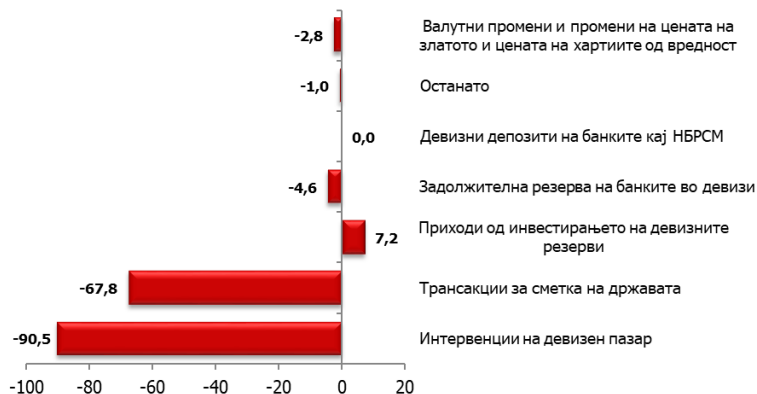
(состојба во милиони евра)

Извор: НБРСМ.

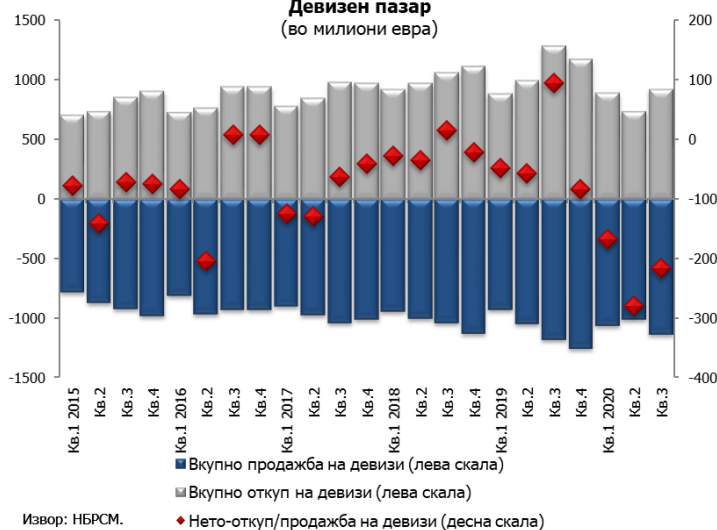
Состојбата на бруто девизните резерви на 30.9.2020 година изнесува 3.480,5 милиони евра. Од аспект на факторите, промената е одраз на интервенциите на Народната банка и редовната отплата на обврските на јавниот сектор кон странство. Останатите текови имаа поумерено влијание врз промените кај девизните резерви во третото тримесечје.

Фактори на промена на девизните резерви во третиот квартал на 2020 година (во милиони евра)

Извор: НБРСМ.

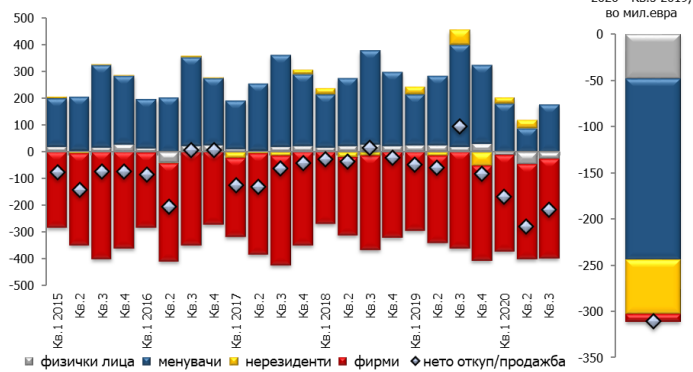
Девизен пазар (во милиони евра)

Извор: НБРСМ.

Во третиот квартал од 2020 година, на девизниот пазар на банките е остварена нето-продажба на девизи, наспроти нето-откупот од истиот период од минатата година. Ваквата промена се должи на посилниот пад на понудата во однос на падот на побарувачката на девизи.

Структура на девизен пазар, (нето откуп/продажба, во милиони евра)

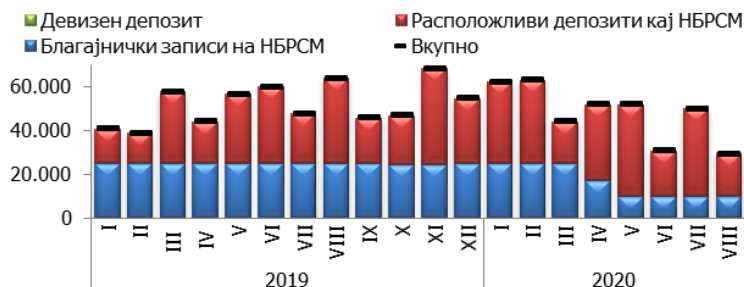

Извор: НБРСМ.

Секторската анализа покажува дека ваквите поместувања произлегуваат во најголем дел од понискиот нето-откуп од менувачите.

Монетарни инструменти

(состојби на крај на месец, во милиони денари)

(состојби на крај на година, во милиони денари)

Извор: НБРСМ.

Состојбата на монетарните инструменти на крајот на август се намали во споредба со претходниот месец, што се должи на намалувањето на износот на пласираните средства на банките во депозити кај Народната банка, при мало намалување на состојбата на благајничките записи²⁰. Нивото на монетарните инструменти на крајот на август е пониско од проектираното за крајот на третиот квартал на 2020 година²¹.

Нето девизната актива на Народната банка на крајот на август засега е пониска од проектираната состојба за крајот на третиот квартал од 2020 година.

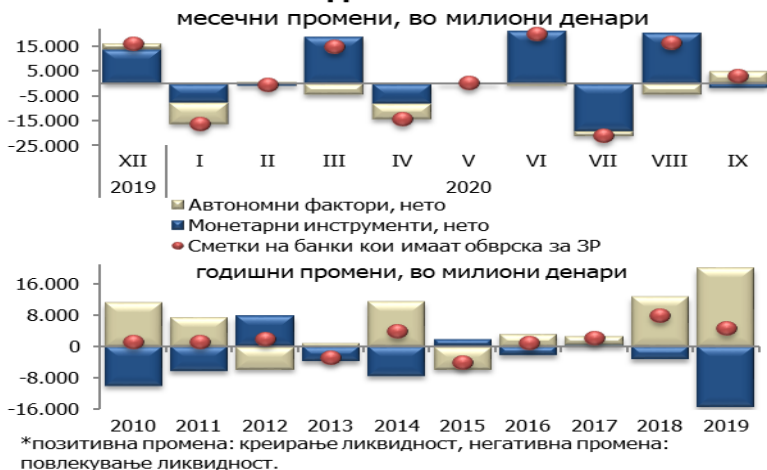
Вкупните депозити на државата кај Народната банка во август забележаа месечно зголемување, а нивната состојба на крајот на август е повисока во однос на проектираната за крајот на третото тримесечје од 2020 година.

Примарните пари во август забележаа месечен раст, како резултат на зголемувањето на вкупните резерви на банките кај Народната банка, при мал раст и на готовите пари во оптек. Притоа, состојбата на примарните пари е повисока во споредба со проекцијата за крајот на третото тримесечје од 2020 година.

²⁰ На аукцијата на благајнички записи на Народната банка, којашто се одржа на 12 август 2020 година, беа понудени благајнички записи во износ од 10.000 милиони денари, а продадени благајнички записи во износ од 9.786 милиони денари, со каматна стапка од 1,5% и рок на достасување од 35 дена. Намалувањето на состојбата на благајничките записи е резултат на необновениот износ на благајнички записи од страна на една банка на којашто во август 2020 година ѝ беше одземена дозволата за работење и беше отворена стечајна постапка.

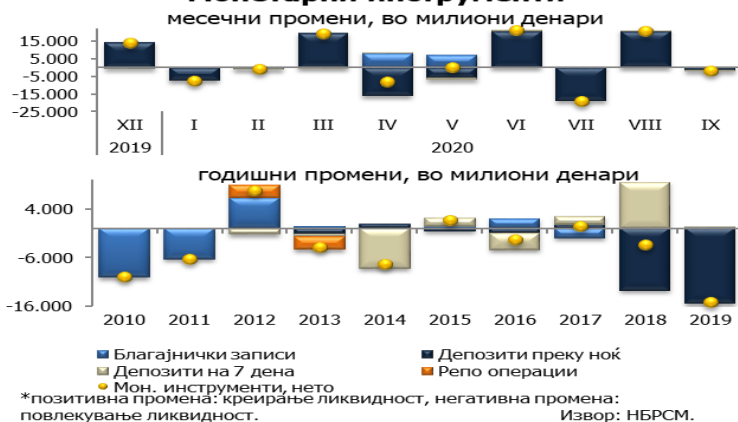
²¹ Споредбите на остварувањата се во однос на априлската проекција на Народната банка.

Ликвидност на банки*

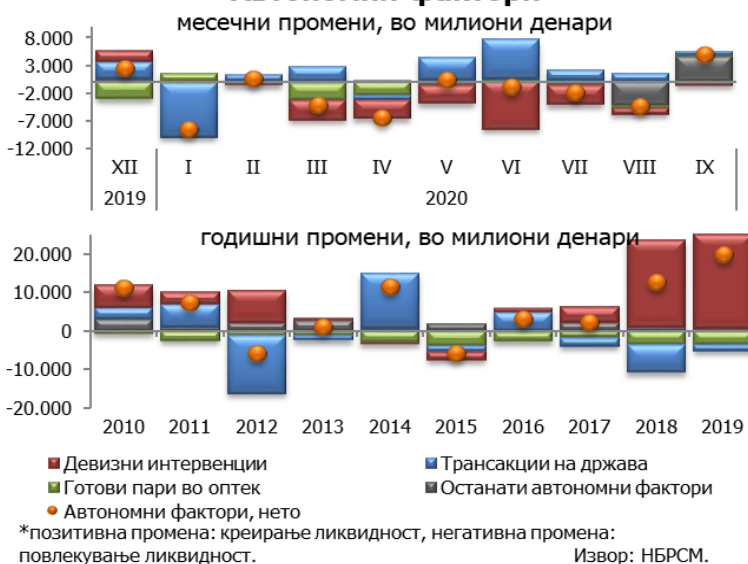

Според оперативните податоци за тековите на ликвидност, ликвидните средства на банкарскиот систем во септември забележаа раст на месечно ниво. Зголемувањето на ликвидноста во најголем дел произлегува од промената кај останатите автономни фактори²², државните трансакции и умерениот раст на готовите пари во оптек. Монетарните инструменти на нето-основа придонесоа за повлекување на ликвидноста, како резултат на повисокиот износ на пласмани на банките во краткорочните депозити (пред сè во депозитите преку ноќ), при непроменета состојбата на благајничките записи²³.

Монетарни инструменти*

Автономни фактори*

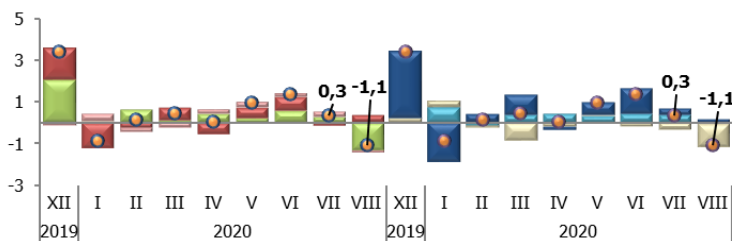

²² Фондот за осигурување на депозитите во септември изврши исплата на средства кон штедачите на банката во стечај, на којашто во август ѝ беше одземена дозволатата за работа.

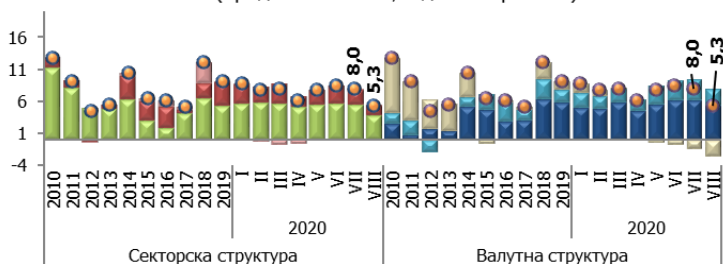
²³ На аукцијата на благајнички записи на Народната банка, којашто се одржа на 16 септември 2020 година, беа понудени и продадени благајнички записи во износ од 10.000 милиони денари, со каматна стапка од 1,5% и рок на достасување од 28 дена.

Вкупни депозити

(придонеси во п.п., месечни промени)

(придонеси во п.п., годишни промени)

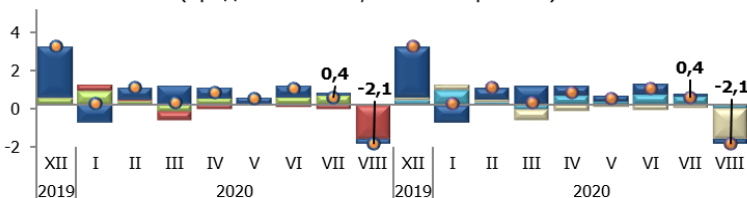

- Депозити на останати сектори*
- Депозити во странска валута
- Депозити на претпријатијата
- Депозити, месечни/годишни промени, во %
- Депозити во домашна валута
- Депозитни пари
- Депозити на домаќинствата
- Депозити, годишни промени, во %

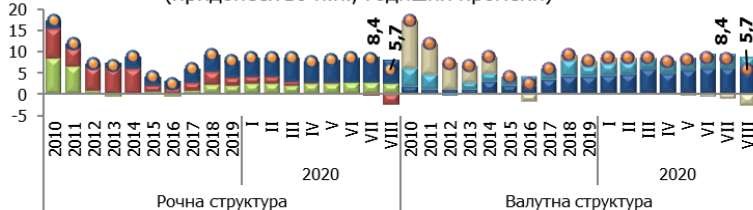
*Во депозитите на останати сектори се опфатени депозитите на останатите финансиски институции, депозитите на локалната самоуправа и депозитите на непрофитните институции кои им служат на домаќинствата кај банките, како и денарските трансферабилни депозити на останатите финансиски институции и на локалната самоуправа кај Народната банка
Извор: НБРСМ.

Депозити на домаќинства

(придонеси во п.п., месечни промени)

(придонеси во п.п., годишни промени)

- Депозитни пари
- Депозити на домаќинствата во домашна валута
- Депозити на домаќинствата во странска валута
- Долгорочни депозити на домаќинствата
- Краткорочни депозити на домаќинствата
- Депозити на домаќинствата, месечни/годишни промени, во %

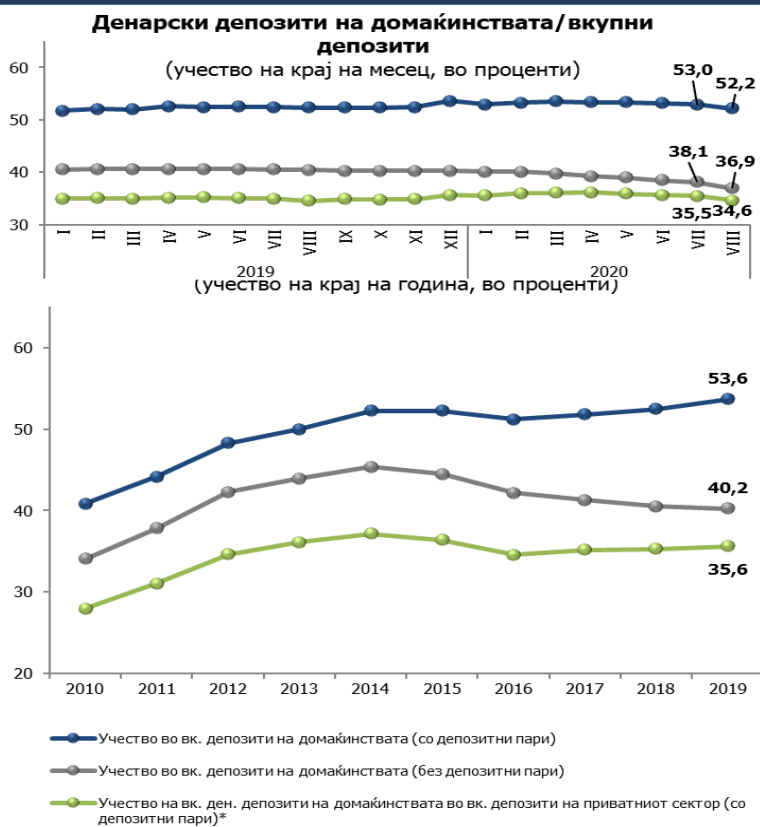
Извор: НБРСМ.

Податоците за кредитите и депозитите во банкарскиот систем со август 2020 година не ги вклучуваат податоците за една банка на којашто во август ѝ беше одземена дозволата за работа и за која е отворена стечајна постапка. Со цел да се согледаат остварените текови во банкарскиот систем без овој ефект, во следниот дел покрај остварувањата на вкупните депозитни и кредитни текови во август, се прикажани и тековите доколку се вклучат јулските податоци за споменатата банка.

Вкупните депозити²⁴ во август остварија месечен пад од 1,1%, наспроти растот во претходниот месец. Доколку се земаат предвид податоците од банката во стечај, вкупните депозити бележат месечен раст од 0,5%. Од секторски аспект, намалувањето на вкупните депозити е резултат на депозитите на домаќинствата и на останатите сектори, при раст на депозитите на претпријатијата. Според валутната структура, најголем придонес кон месечниот пад на вкупните депозити имаат денарските депозити (со вклучени депозитни пари), при мал пад и на девизните депозити. Вкупните депозити во периодот јули-август остварија пад, наспроти очекуваното зголемување на депозитите во третиот квартал согласно со априлската проекција. Доколку се вклучат податоците од банката во стечај, тогаш вкупните депозити во периодот јули-август бележат раст и се во согласност со априлската проекција.

Годишната стапка на раст на вкупните депозити во август изнесува 5,3% (7% со вклучени податоци од банката во стечај) и е над проектираниот годишен раст за крајот на третиот квартал од 2020 година (од 4,4%). Од секторски и валутен аспект, растот во најголем дел произлегува од депозитите на домаќинствата, односно од депозитните пари.

²⁴ Податоците се однесуваат на депозитите на недржавниот сектор во банките и штедилниците, средствата на останатите финансиски институции на сметките кај НБРСМ и средствата на единиците на локалната самоуправа на сметките кај НБРСМ. Податоците соодветствуваат со методолошките измени на НБРСМ од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска: http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nspj.

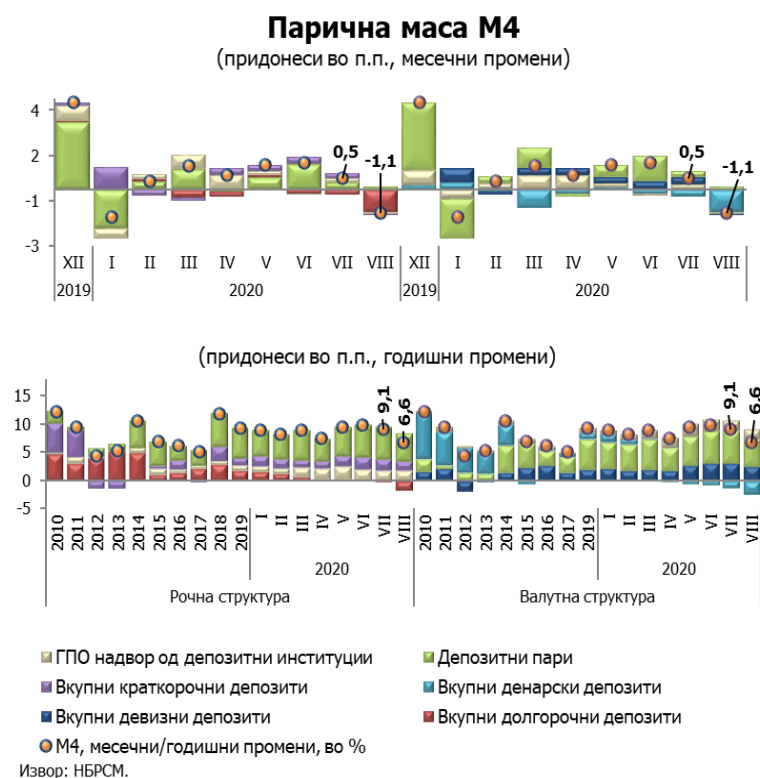

*Вкупните депозити само во банки и штедилници.

Извор: НБРСМ.

Депозитите на домаќинствата во август остварија месечен пад од 2,1%. Најголем придонес во месечниот пад на депозитите на домаќинствата имаат денарските депозити, при умерен пад и на девизните депозити. Дополнителен придонес кон падот имаат и долгорочните депозити, при речиси непроменети краткорочни депозити. **На годишна основа, растот на депозитите на домаќинствата во август изнесува 5,7%.**

Учеството на денарските депозити (со депозитните пари) во вкупните депозити на домаќинствата забележа месечно намалување и на крајот на август изнесуваше 52,2% (53,0% во претходниот месец).

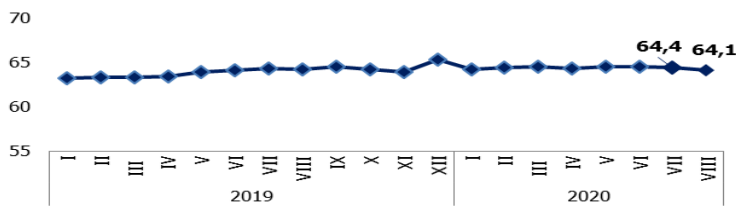

Извор: НБРСМ.

Паричната маса изразена преку најширокиот монетарен агрегат M4, во август оствари месечен пад од 1,1%. Намалувањето во најголем дел е резултат на долгорочните депозити и депозитите во домашна валута. Кај најликвидната компонента на паричната маса не беше забележана позначителна промена, при истовремено мало намалување на готовите пари во оптек, односно зголемување кај депозитните пари. **На годишна основа, паричната маса во август е повисока за 6,6% и е над проектираниот годишен раст од 5,4% за третиот квартал од 2020 година.**

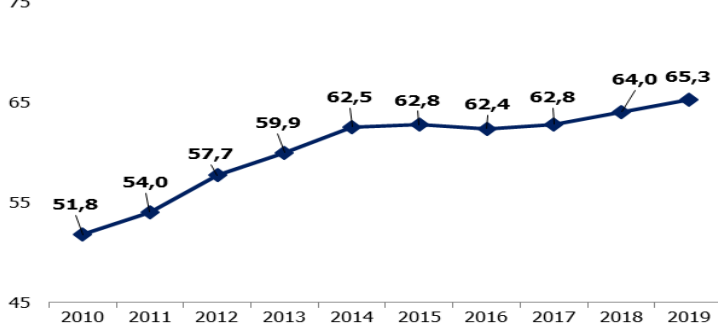
Учество на М4 денарски дел во вкупна парична маса М4

податоци на крај на месец, во %

Учеството на денарскиот дел во вкупната парична маса М4 на крајот на август изнесува 64,1% (64,4% во претходниот месец).

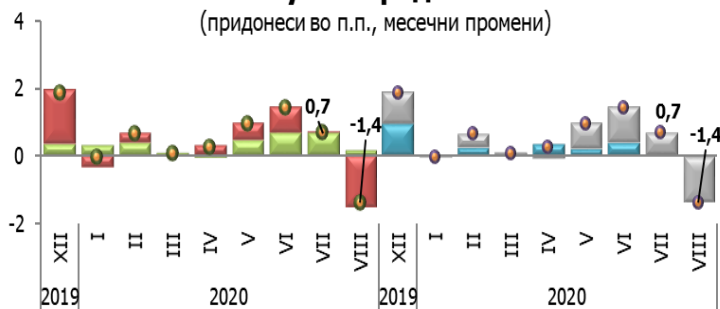
податоци на крај на година, во %

Извор: НБРСМ.

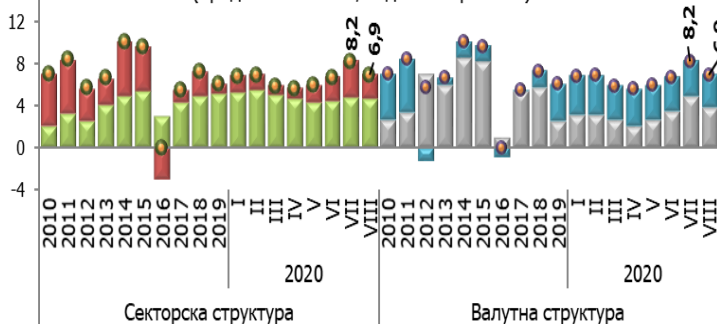
Вкупни кредити

(придонеси во п.п., месечни промени)

Во август, вкупните кредити забележаа месечен пад од 1,4%, наспроти растот во претходниот месец. Доколку се вклучат податоците од банката во стечај, тогаш вкупните кредити во август бележат месечен раст од 0,3%. Од секторски аспект, намалувањето на вкупните кредити во целост е резултат на падот на кредитите на претпријатијата, при мал раст на кредитите на домаќинствата. Од валутен аспект, месечниот пад на вкупните кредити е резултат на денарските кредити, при речиси непроменети девизни кредити. Вкупните кредити во периодот јули-август остварија месечен пад, наспроти проектираното зголемување на кредитите во третиот квартал на годината, согласно со априлската проекција. Доколку се вклучат податоците од банката во стечај, вкупните кредити во периодот јули-август бележат раст, што е над проектираниот раст.

(придонеси во п.п., годишни промени)

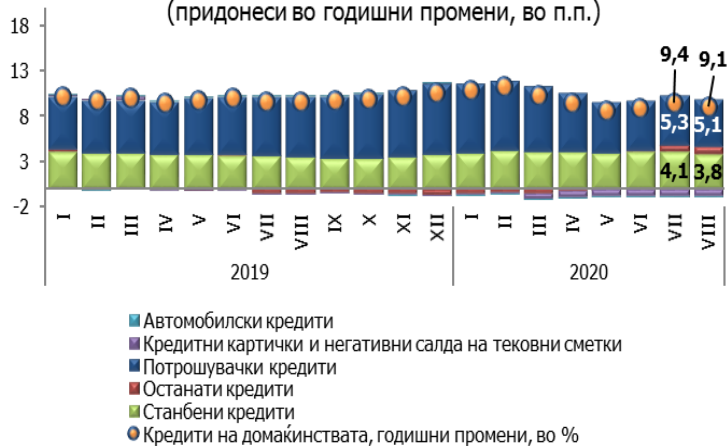
- Кредити во странска валута
- Кредити во домашна валута
- Кредити на претпријатијата
- Кредити на домаќинствата
- Кредити, месечни/годишни промени, во %
- Кредити, годишни промени, во %

Извор: НБРСМ.

Годишната стапка на раст на вкупните кредити во август изнесува 6,9% (8,8% со вклучување на банката во

Кредити на домаќинствата*

(придонеси во годишни промени, во п.п.)

стецај) и е над проектираниот годишен раст од 5,2% за третиот квартал на 2020 година, согласно со априлската проекција. Од секторски аспект, растот и понатаму во поголем дел е резултат на кредитите на домаќинствата, при позитивен придонес и од кредитите на претпријатијата. Во однос на валутната структура, поголем придонес во годишниот кредитен раст имаат кредитите во домашна валута, при позитивен придонес и на кредитите во странска валута (вклучително и денарските кредити со валутна клаузула).

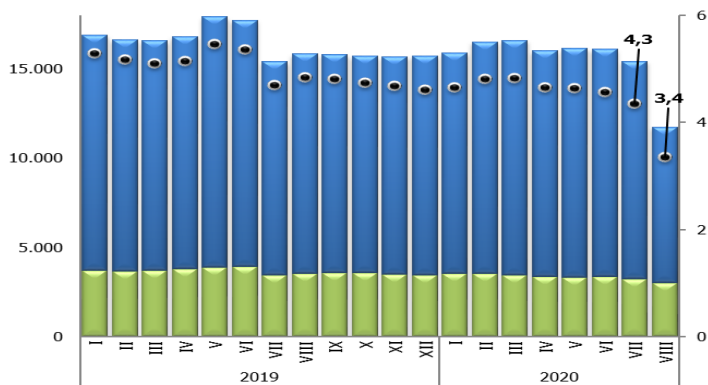
(придонеси во п.п., годишни промени)

Годишниот раст на кредитите на домаќинствата²⁵ во август изнесува 9,1%, при што и натаму во поголем дел произлегува од потрошувачките кредити, со придонес од 5,1 п.п., при солиден позитивен придонес и на станбените кредити (од 3,8 п.п.).

*не се вклучени кредитите на самостојните вршители на дејност со личен труд
Извор: НБРСМ.

Сомнителни и спорни побарувања
(секторска структура и учество во вкупни кредити)
месечни податоци

Учеството на сомнителните и на спорните побарувања во вкупните кредити во август изнесуваше 3,4% и е пониско во споредба со претходниот месец (4,3% во јули). Оваа промена речиси во целост е резултат на месечното намалување на сомнителните и спорните побарувања на претпријатијата, при мала надолна промена и кај домаќинствата. Гледано од аспект на секторската структура, и натаму најголемиот дел од вкупниот износ на нефункционални кредити произлегува од секторот „претпријатија“, додека учеството на нефункционалните кредити на секторот „домаќинства“ е значително помало.

● Учество на сомнителните и спорните побарувања во вкупните кредити во %, десна скала
Извор: НБРСМ.

²⁵Без кредитите на самостојни вршители на дејност со личен труд.

Сооднос помеѓу вкупните кредити и депозити

Показателот за искористеноста на депозитниот потенцијал на банките за кредитирање на приватниот сектор во август изнесува **82,5%**, при што тој е повисок од проектираната вредност на овој показател за крајот на третиот квартал од 2020 година (81,7%), согласно со априлската проекција.

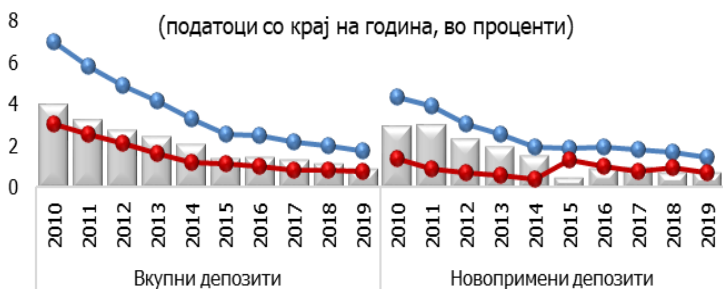

Извор: НБРСМ.

Каматни стапки на вкупните депозити

Во август, каматната стапка²⁶ на денарските депозити забележа мало месечно намалување за **0,1 п.п.**, при непроменета каматна стапка на девизните депозити, при што распонот меѓу овие две каматни стапки се намали и изнесува **0,8 п.п.** Кај **новопримените вкупни депозити**²⁷, каматниот распон не забележа промена и изнесува **0,6 п.п.**, при мало намалување на каматните стапки на денарските и девизните депозити за **0,1 п.п.**, соодветно.

- Каматен распон (во п.п)
- Каматна стапка на денарски депозити
- Каматна стапка на девизни депозити

Извор: НБРСМ

²⁶ Податоците за каматните стапки се согласно со методолошките измени на НБРСМ од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска: http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nsp.x.

²⁷ Во однос на каматните стапки на новопримените депозити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новопримените депозити произлегува од фактот што тие се условени од обемот на новопримени депозити (којшто од месец во месец може да варира) и нивната каматна стапка.

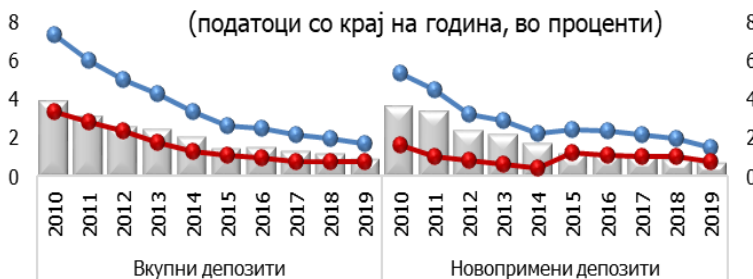
Каматни стапки на депозитите на домаќинствата

(месечни податоци, во проценти)

Кај вкупните каматни стапки на домаќинствата, каматната стапка на денарските депозити забележа месечно намалување за 0,1 п.п., при непроменета каматна стапка на девизните депозити, при што распонот меѓу овие две каматни стапки се стесни и изнесува 0,8 п.п. За **новопримените депозити на домаќинствата**, каматниот распон забележа мало стеснување од 0,1 п.п., како резултат на намалувањето на каматните стапки на денарските и девизните депозити за 0,2 п.п. и 0,1 п.п., соодветно.

(податоци со крај на година, во проценти)

- Каматен распон (во п.п.)
- Каматна стапка на денарски депозити
- Каматна стапка на девизни депозити

Извор: НБРСМ

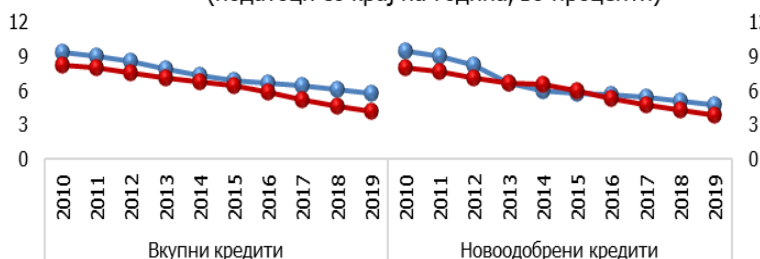
Каматни стапки на вкупните кредити, по сектори

(месечни промени, во проценти)

Во август, каматната стапка на **вкупните кредити** на претпријатијата забележа месечно намалување за 0,1 п.п., при непроменета каматна стапка на кредитите на домаќинствата, со што тие изнесуваат 3,8% и 5,6%, соодветно. Кај **новоодобрените кредити**²⁸ во август, каматната стапка на претпријатијата не забележа месечна промена, додека каматната стапка на домаќинствата се намали за 0,1 п.п. со што тие изнесуваа 3,6% и 4,4%, соодветно.

(податоци со крај на година, во проценти)

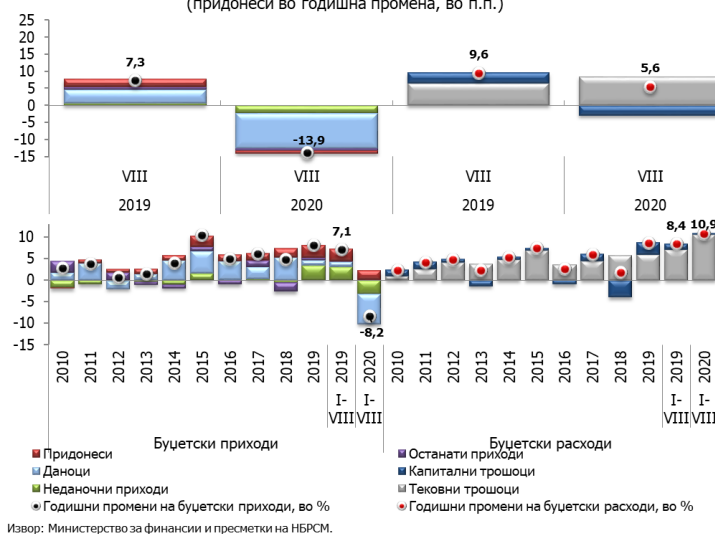

- Каматна стапка на кредити на домаќинства
- Каматна стапка на кредити на претпријатија

Извор: НБРСМ

²⁸ Во однос на каматните стапки на новоодобрените кредити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новоодобрените кредити произлегува од фактот што тие се условени од обемот на новоодобрените кредити (којшто од месец во месец може да варира) и нивната каматна стапка.

Буџетски приходи и расходи
(придонеси во годишна промена, во п.п.)

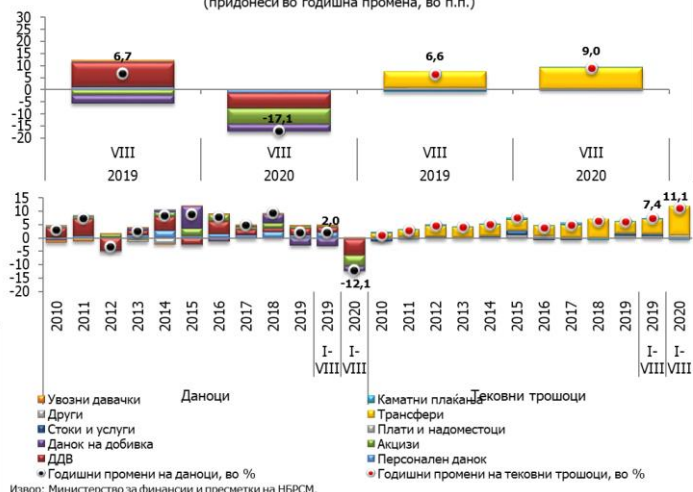

Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

Во Буџетот на Република Северна Македонија (централниот буџет и буџетите на фондовите), во август 2020 година, за разлика од поволните остварувања во претходниот месец, вкупните буџетски приходи забележаа позначително намалување на годишна основа. Вкупните буџетски расходи и натаму се зголемуваат на годишна основа, но послабо во споредба со претходниот месец. Намалувањето на буџетските приходи од 13,9% во најголем дел произлегува од намалувањето на даноците и неданочните приходи (10,2 п.п. и 2,4 п.п., соодветно), при помал негативен придонес и на придонесите и останатите приходи²⁹ (0,8 п.п. и 0,6 п.п., соодветно). Даночните приходи се намалуваат и во август, но значително посилно во однос на претходниот месец. Намалувањето на даночните приходи од 17,1% на годишна основа произлегува од пониските приливи кај акцизите, ДДВ, данокот на добивка и персоналниот данок, додека умерен раст бележат увозните давачки. Растот на **буџетските расходи** за 5,6% на годишна основа во целост произлегува од придонесот на тековните трошоци (8,5 п.п.), додека капиталните трошоци имаат негативен придонес (2,9 п.п.) Тековните трошоци во август се зголемени за 9,0% на годишно ниво, најмногу заради растот на трансферите³⁰.

Во периодот јануари – август 2020 година, вкупните буџетски приходи се пониски за 8,2% во споредба со истиот период од претходната година. Намалувањето во овој период од годината во најголем дел е резултат на пониските остварувања кај даноците и неданочните приходи (придонес од 6,9 п.п. и 3,3 п.п., соодветно), додека придонесите забележаа позитивно остварување (со придонес од 2,2 п.п.). Од друга страна, вкупните буџетски расходи се повисоки за 10,9%, што во најголем дел се должи на повисоките тековни трошоци (главно поради зголемените трансфери), при мало зголемување на капиталните трошоци.

Даноци и тековни трошоци
(придонеси во годишна промена, во п.п.)

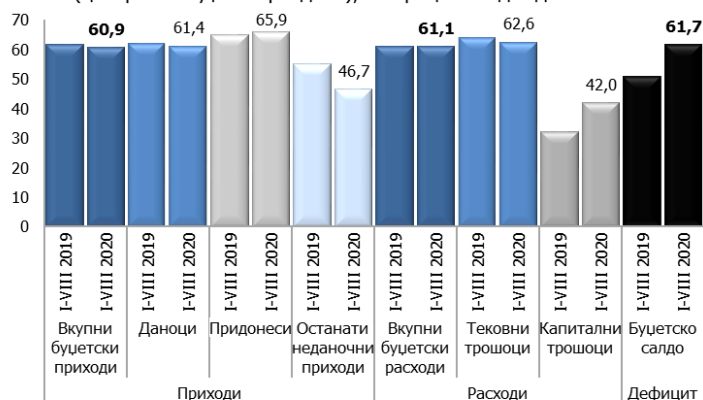
Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

²⁹ Останатите приходи вклучуваат капитални приходи, странски донации и приходи од наплатени заеми.

³⁰ Растот на трансферите најмногу се поврзува со трошоците за пензиите, трошоците за здравствена заштита и со растот во категоријата „други трансфери“.

Реализација на Буџетот, по категории

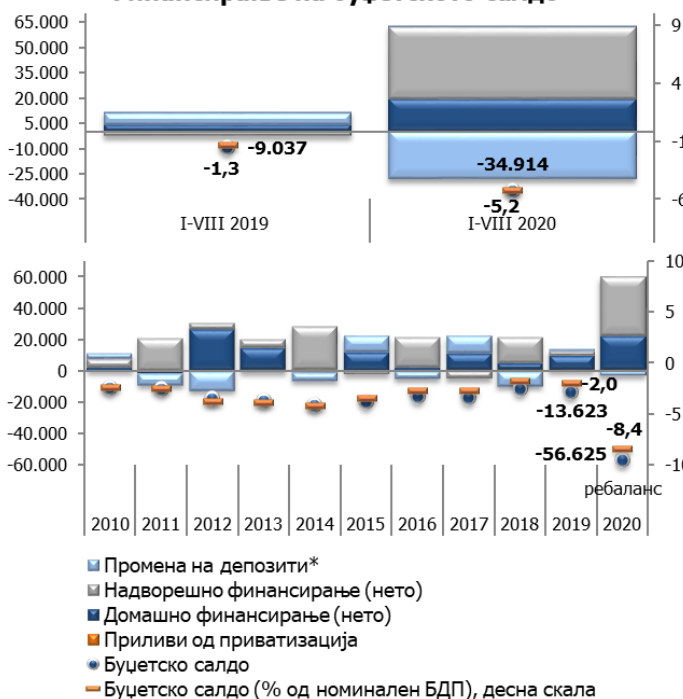
(централен Буџет и фондови), во проценти од годишен план*

*за 2019 и 2020 година, пресметките се направени во однос на ребалансите на Буџетот за 2019 и 2020 година, респективно.
Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

Во споредба со ребалансот³¹ на Буџетот за 2020 година, во периодот јануари – август 2020 година остварени се 60,9% од планираните буџетски приходи (61,9% во 2019 година), додека остварувањето кај буџетските расходи изнесува 61,1% (61% во 2019 година). Остварениот буџетски дефицит во износ од 34.914 милиони денари претставува 61,7% од ребалансот за 2020 година (остварување од 51,1% во истиот период од 2019 година).

Финансирање на буџетското салдо

* Позитивна промена: намалување депозити кај НБРСМ; негативна промена: зголемување депозити кај НБРСМ.
Извор: Министерство за финансии

Остварениот буџетски дефицит во периодот јануари – август 2020 година од 34.914 милиони денари (или 5,2% од номиналниот БДП³²) во најголем дел е финансиран од странско³³ и домашно задолжување на државата³⁴, при што поголем дел од приливите се задржани како депозити на државата кај Народната банка.

³¹ Владата на Република Северна Македонија, на седницата, одржана на 4 октомври 2020 година, го усвои ребалансот на буџетот за 2020 година, втор од почетокот на годината, а е во собраниска процедура.

³² Во рамките на анализата, за номиналниот БДП за 2020 година, се користени априлските проекции на Народната банка.

³³ На почетокот на април, Меѓународниот монетарен фонд одобри финансиска поддршка за нашата земја, преку Инструментот за брзо финансирање, во износ од околу 176 милиони евра. Исто така, во јуни беше остварен прилив на средства од новоиздадената еврообврзница.

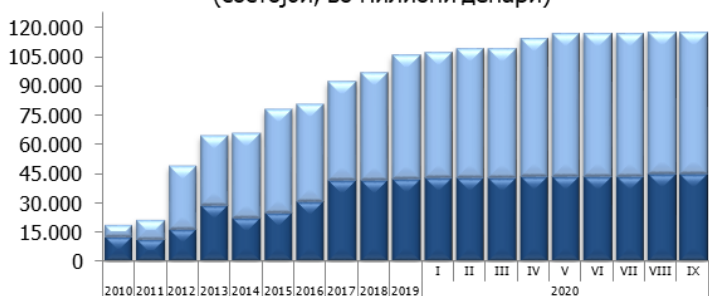
³⁴ Покрај издавањето на државни хартии од вредност, извршено е и домашно задолжување на државата кај домашните комерцијални банки за околу 135 милиони евра, односно 8.172,5 милиони денари, наменет за отплата на заем чиј рок достаса на 29 јануари 2020 година. Станува збор за отплата на втора рата во износ од 158 милиони евра, од заем ПБГ склучен во 2013 година.

Државни хартии од вредност

(промени, во милиони денари)

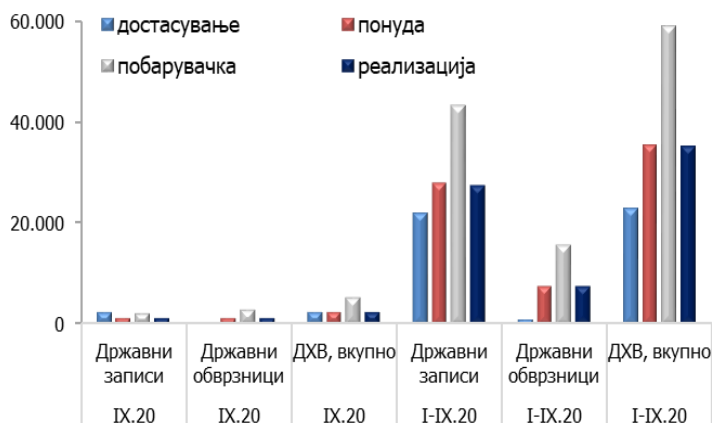
(состојби, во милиони денари)

Извор: Министерство за финансии.

Аукции на државни хартии од вредност

во милиони денари

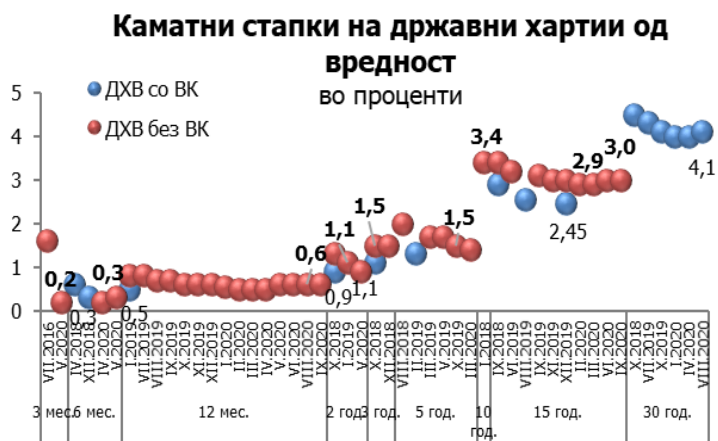
Извор: Министерство за финансии.

Во септември 2020 година, не се забележува промена во состојбата на издадените државни хартии од вредност³⁵ на примарниот пазар, при што на крајот на месецот вредноста на вкупните државни хартии од вредност остана на нивото од 118.228 милиони денари. Непроменетоста произлегува од растот на петнаесетгодишните државни обврзници во домашна валута, при намалување на дванаесетмесечните државни записи во домашна валута, со иста динамика. Во споредба со крајот на 2019 година, состојбата на државните хартии од вредност на крајот на септември е повисока за 11.875 милиони денари.

Новите емисии на државни хартии од вредност во септември³⁶ 2020 година беа со рочност од дванаесет месеци и петнаесет години, при што интересот на пазарните учесници беше повисок од понудениот износ. Во услови на емисија на државни хартии од вредност со ист износ од износот којшто достасуваше, нивната состојба на крајот на септември не се промени.

³⁵ За 2020 година, според ребалансот на Буџетот од октомври, планирано е нето домашно задолжување (континуирани државни хартии од вредност) на државата во износ од 21.525 милиони денари односно раст на состојбата на државни хартии од вредност до ниво од 127.879 милиони денари.

³⁶ Во септември 2020 година достаса дванаесетмесечни државни записи.

Во септември, Министерството за финансии ги задржа истите каматни стапки на новоиздадените дванаесетмесечни државни записи и петнаесетгодишните државни обврзници без валутна клаузула (0,6% и 3,0%, соодветно).

Извор: Министерство за финансии.

Прилог 1: Индикативни категории за личната потрошувачка и бруто-инвестициите

ИНДИКАТИВНИ КАТЕГОРИИ ЗА ЛИЧНАТА ПОТРОШУВАЧКА

	2018				2019				2020				
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	јун.	јул.	авг.
	<i>реални годишни промени во %</i>												
Промет во трговија на мало*	5.8	8.9	9.4	10.5	7.6	8.8	12.0	13.8	1.0	-18.6	-13.6	-14.5	-18.5
Бруто приходи од ДДВ*	3.9	6.5	7.5	6.9	3.5	1.4	7.5	6.6	1.8	-20.0	-3.4	-11.9	-12.8
Увоз на стоки за широка потрошувачка*	8.0	2.6	3.0	11.0	2.8	5.9	9.7	4.7	6.8	-12.4	4.4	-1.9	-5.6
Домашно производство на потрошни добра	6.1	-1.0	-0.1	5.6	0.5	-1.0	2.4	-2.0	-0.5	-22.4	-11.7	-5.2	-9.7
Кредити на население*	7.7	8.2	8.5	9.3	8.2	9.6	9.3	10.1	9.7	6.3	6.3	7.1	6.2
Просечна нето-плата*	3.4	4.7	3.9	5.4	2.2	2.4	3.5	4.2	10.0	4.6	4.8	7.1	-
Приватни нето-трансфери*	5.6	9.1	4.3	2.0	-2.2	-4.7	5.7	2.1	-2.7	-40.2	-27.2	-	-
Пензии*	2.1	3.4	2.6	4.4	4.1	2.2	3.9	2.1	5.7	6.2	5.1	6.1	5.9

*реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот.

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

ИНДИКАТИВНИ КАТЕГОРИИ ЗА ИНВЕСТИЦИИТЕ

	2018				2019				2020				
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	јун.	јул.	авг.
	<i>реални годишни промени во %, освен за СДИ промените на реалните износи се во милиони денари</i>												
Увоз на средства за работа*	19.1	20.2	10.5	11.6	1.9	4.8	12.5	6.4	0.9	-34.6	-7.3	-5.2	-4.2
Извршени градежни работи**	-39.6	0.9	-10.0	14.6	15.1	-3.3	3.0	5.3	6.3	-5.1	-4.0	-0.9	-
Домашно производство на капитални производи	19.3	24.2	16.0	5.7	12.3	-2.9	10.7	7.1	-5.7	-46.0	-22.5	-17.4	-12.4
Државни капитални инвестиции*	-65.0	-39.5	-10.7	-34.1	-11.1	62.7	26.3	66.5	23.8	-34.4	-51.8	158.1	-49.9
Директни инвестиции***	8470.6	5711.2	3716.7	8238.3	-12128.9	-3653.4	4093.0	-7892.4	5327.7	-1568.5	-908.1	-	-
Долгорочни кредити на претпријатија*	2.0	4.7	6.6	5.9	4.9	4.8	2.6	6.4	4.1	8.2	8.2	11.7	11.2

*реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот.

**реалните стапки на раст се добиени со користење на стапката на раст на дефлаторот на трошоците во градежништвото за нови објекти за домување.

***реалните износи се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните износи со нивото на индексот на потрошувачките цени (база година: 2018=100).

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.